GWARA ZEBRZYDOWSKA.

Studyjum dyjalektologiczne.

NAPISAŁ

JAN BIELA.

KRAKÓW,
W DRUKARNI UNIWERSYTETU JAGIELLOŃSKIEGO
pod zarządem Ignacego Stelcla
1881.

Osobne odbicie z Rozpraw Wydz. filolog. Akad. umiej., tom IX.

Gwara Zebrzydowska.

Studyjum dyjalektologiczne

Jana Bieli.

Wieś Zebrzydowice, zwana przez lud Žebd„öv́ice leży w powiecie Wadowickim przy gościńcu, prowadzącym z Wadowic do Krakowa, tuż pod miasteczkiem powiatowym Kalwaryją Zebrzydowską, nad rzéczką, która tutaj nazywa się Cedron, w geografii zaś znana jest pod nazwą Skawiny (poboczna rzéka Wisły).

I. Z głosowni.

1) Samogłoski.

A) Samogłoski otwarte.

§. 1. Wyrazy, mające w ogól. języku *a* na początku, zaczynają się w gw. zeb.

a) od *a*: abo, abecadwo, adyján (adyjána) pod wpływem tak zw. etymologii ludowéj t. j. poczucia spólności pochodzenia z wyrazem ján, adyjǫt (adyjǫta),

ale, ańi, anna, angrés (angresu), apatyk (apetyt), atramęt, arcybiskup.

b) od *ja*: jadám, jaz, jaze (aź, aże), jagnusek (agnus), jagnyska (agńeška), jagustyn, japtyka.

c) od *h*: hanka, harędář, harmata.

d) od *a*, a zarazem od *j* lub *h*: abrám, jabrám, ańow - jańow, antońi - jantońi, arak - harak.

Następujące wyrazy, nie używane w og. języku zaczynają się już to od *j*, jużto od *h*: hańok, hańoj, havok, havoj, javok, javoj (tutaj), hańtędy, (wskazuje na coś dalszego), haftędy - jaftędy na coś bliższego, hafjaf (tutaj),

a przechodzi na *e*:

a) na początku w wyrazach: hereś - hereštu (arešt), helijás - helijásu; ostatni przerobiony z aloes pod wpływem etymologii ludowéj t. j. poczucia wspólności pochodzenia z wyrazem eliász, który wymawiają podobnież helijás,

b) w środku, w wyrazach: enema (einnahme), djebow (diabolus).

c) na końcu pod wpływem następującego *j* w 2. sing. i plur. imprt. od słowa dać i jego compos.: dejdejće, oddej - oddejće, podej - podejće, sředej - spředejće, vydej - vydejće.

a przechodzi na *o*, w wyrazie przyswojonym $_u$öntář (altare).

a przechodzi na *u* w wyrazie przyswojonym kumora (kammer).

§. 2. *i* jeżeli stoi na początku wyrazów lub jest spójnikiem, ma przed sobą *j*: jide, jigwa, jinny, jinsy, jinaksy, jinteres, jizba, jikra, jigrać; vźon še ji ućék, vźon še ji p$_u$ösed.

Stsł. ь odpowiada *i* w przypadkach zawisłych subst. palec (пальць): palica, palicem, f palicu, palice, palicóf, palicom, palicaḿi, f palicax.

og. p. śekéra odpowiada w g. z. śeḱira (śeḱiry), *i* przechodzi na *u* w wyrazie ḱelusek (ḱelišek).

Stsł. и, og. p. é, w g. z. *i* сирота, og. p. śérota, z. śirota; gr. łać. papyrus папирие, og. p. paṕér, z. ṕaṕir; og. p. šéroḱi z. syroḱi, syroćki, og. p. požérać, z. pozyrać.

W part. praet. act. II. słów, których tem. inf. kończy się na -*i*-, przechodzi -ił na-juw, t. j. na -uw z poprzedzającą zmiękczoną: brojuw, cyńuw, xyćuw, kfaluw, přeƀuw, roƀuw, spáluw, ƀuł, ṕuw, v́uw.

Jeżeli temat inf. kończy się na -*y*-, to bez względu na to, czy *y* stoji po spółgłosce zmiękczonéj (č ,ž, š), zamiast *i*, czy téż po twardéj, *y* w part. praet. act. II. nie zmienia się na *u*, a więc og. p. -*ył* w gw. zeb. -*yw*: bacyw, gvařyw, krocyw, kuřyw, m„öcyw, mařyw, „öbacyw, rácyw (rácyć = ugaščać), sk„öcyw, skfařyw (topić słoninę lub sadło), sfařyw śe (kłóćił śę), smazyw, syw, ucyw, zgřysyw, zvydřyw śe (kury śe zvydřywy na pšénicy), zńizyw, vařyw, byw, myw, ryw, skryw, vyw.

i przechodzi w wyrazach: lelijá (lilija), letańija (litanija), śtuderovać (ńem. studiren).

W przyswojonych na -*ija*, -*yja*, pada akcent na przedostatnią, dlatego *i*, *y*, słychać wyraźnie: konv́isýjá (commissio), kancelarýjá (Kanzelei), kalvarýjá, marýjá, ḿisýjá, „östrýja (austryja), „österýjá (dom zajezdny), proṕinacýjá, prefesýjá, plebańija, xáwucýjá (kautio), taksacýjá, vańelija, vilija (vigilio), *i* zniknęło w wyrazie bojsko z bojisko.

§. 3. *u* stojące na początku wyrazów nie ma żadnego przydechu: ulica, ul, ujek, ujasek, uxo, umřéć, ufnoś (ufność), uwán, ulga, ućuwać (zebrać sobie coś pieniędzy przez oszczędność), uboǵi, xmura, ruwa (rura).

Stsł. ъ og. p. u, w. g. z. *e* w wyrazie powedńe do powedńa, po powedńu, (południe).

u przechodzi na *o* przed *n*, w wyrazach: font (funt), fortona (fortuna), gront (grunt), ṕeron (ṕorun),

u ginie w wyrazie: xawpa (xałupa).

§. 4. *y* grube różni się w wymowie od miękkiego *i*.

Po *k*, *g*, stsł. ъı, og. p. *i* w g. zeb. *i*: śeḱira сєкъıра og. p. śeḱéra, vysoḱi, dwuǵi.

Stsł. ъı og. p. *é* w g. zeb. *y*: сърь og. p. sér, zeb. syr, четъıръıє og, p. čtéry, z. ṡtyry.

Stsł. ъı, og. p. *u*, zeb. *u* w wyrazie пєлъıнъ, ṕowun, ṕowunek.

§. 5. *e* na początku występuje:

a) samo *e*: edukacyjá, elegant, ekspęs (expens), enema.

b) zjawia się *j*, *h*: jeva, jefka, jefća, jevuśa, heźb́éta (elizabeth).

Stsł. є, og. p. *jo* w gw. zeb. *je* w środku wyrazów przed spółgłoskami zębowymi *t*, *d*, *s*, *z*, *r*, *n*.

a) w 1. sing. praes. b́ere, gńete, ńese, plete, ṕere, v́ede, v́eze.

b) w 3. plur. praes. b́erō, gńetō, ḿetō, ńesō, pletō, ṕerō, v́edō, v́ezō.

c) w part. praet. act. II. fem. gńetwa, ńeswa, pletwa, v́edwa, v́ezwa.

d) w wyrazach: ƀedro, ḿetwa, ṕeron, pᵤömetwo, v́esna, zƀerki (czas, kiedy się zboże z pola zbiéra), żeńaty.

e) w przyswojonym: ṕetr, ṕetrek.

Łać. Laurentius brzmi w g. zeb. podobnie jak w og. języku: vavřyńec.

e jako refleks stsł. ъ w przyimkach zjawia się w gw. zeb. częściéj, aniżeli w og. języku; podobnie jak w opol. (Mal. §. 5), las. (Mat. §. 12), břeź. (Zaw. §. 1.); ᵤödesed (odšedł), zevlék (zvlókł), ze sobom (z sobą), ve śf'at, pᵤöde dvᵤörem, ᵤödemńe, pᵤödemnom, přezemńe, ve vojsku, ve vǫtroƀe; ze dvᵤöra, ze źeḿe, ze źarna, aze (až).

Stsł. є, og. p. *ję*, w g. zeb. *ję* w wyrazie: ḿędzy междоу.

e przechodzi na *a* wyrazach przyswojonych: harbata ale i herbata (herba thee), agzaḿin (examen), valanty (valentius), lamętář (elementarz) zapewne w poczuciu spólności pochodzenia z wyrazem: lamentovać (lamentare), jadv́iga (hedvig), alemętář.

e ginie:

a) na początku: lamętař (elementarz), vańelijá (evanǵelija).

b) w środku: dockać (dočekać), pockać (počekać), zackać (začekać); w przyswojonych: grát (geraeth), kapwán (capelanus), i w im. własnym Kajtan (kajetan).

e przechodzi na *jo* w wyrazie przyswojonym: kuḱowka (kügelchen).

e przechodzi na *í* w wyrazie przyswojonym: agzamin (examen).

§. 6. Każde *o*, czy stoi na początku, czy téż w środku wyrazu, ma przed sobą dźwięk wargowy, który oznaczam przez *u*, podobny w wymowie do *ł (w)* wargowego. Wyjątek stanowią *r*, *l*, *ł (w)*, po których dźwięku owego nie masz, n. p. rob$_u$öta, chwop, lodu. Lecz podczas gdy *ł (w)* wargowe nie wywiéra na następujące *o* żadnego wpływu, to przeciwnie po owym dźwięku nie słychać czystego *o*, ale dźwięk pośredni między *o*, a *e*, z przewagą dźwięku *e*. Przy wymawianiu tego przydechu w połączeniu z następującym *o*, wargi w piérwszéj chwili tworzą otwór okrągły, potym nagle układają się poziomo. *ó* ścieśnione nie ma przed sobą tego dźwięku. Prawidło powyższe da się streścić jak następuje: każde *o* otwarte, jeżeli go nie poprzedzają spółgłoski: *r*, *l*, *w (ł)*, wymawia się w gw. zeb. jak $_u$ö: np. $_u$öćec, $_u$öǵeń, $_u$öśew, $_u$öcálić, $_u$ökap, $_u$öxwapy, k$_u$öwo, p$_u$öle, żelaz$_u$ö, k$_u$öle xawpy jeďźe xwop, p$_u$öwova, m$_u$öva, $_u$ögrod$_u$övy, p$_u$ölovy, gwod$_u$övy.

Tem. inf. w stsł. na *-ova-*, og. p. *-yva-* i *-ova-* w g. z.- *ova-*: kup$_u$övać, kup$_u$öváw, p$_u$ökaz$_u$övać, p$_u$ökaz$_u$öváw, přyswux$_u$övać śe, přyswux$_u$öváw śe, p$_u$ösuk$_u$övać, p$_u$ösuk$_u$öváw, paskud$_u$övać, paskud$_u$öváw, (brać cudzą własność ukradkiem) śṕis$_u$övać, śṕis$_u$öváw, vygad$_u$övać, vygad$_u$öváw, vyskak$_u$övać, vyskak$_u$öváw.

o przechodzi na *e* w przyimku *pro* wyrazów przyswojonych: prefesýjá, prefesór, ale prosecýjá (processio).

o przechodzi na *a* w wyrazie: p$_u$öxfalany i p$_u$ökfálany.

o przechodzi na *u* w wyrazie: puno, punok i w przyswojonym: luźny, luzem.

B) Samogłoski ścieśnione.

§. 7. *á* ścieśnione pośredniczy między *a* i *o*, więcéj się jednak zbliża brzmieniem do ostatniego.

á ścieśnione powstało:

I. z przedłużenia.

1) *a* na *á*.

a) w verbach.

α) durativa: gdákać, kázać, d$_u$ökázać, nakázać, p$_u$ökázać, přykázać, $_u$ödkázać, kfalić, $_u$öbácyć, přebácyć, zabácyć (zapomnieć), wáśić śe, udáv́ić śe, váb́ić, zváb́ić, vázyć, zvázyć, $_u$ödvázyć, převázyć, bácyć (pańętać), trápić, ćárać, śćárać, xárkać, krákać, páxnǫć, rácyć (ugaščać), zavádzać, zářyć śe, zválač, p$_u$öválać, $_u$ödmádzać śe (nie chcieć tego robić, co nam każą), zbwáźńić śe.

β) iterativa: $_u$ödvázać śe, zvázać, pářać, p$_u$öpářać, $_u$öbrázać, spářać śe ale $_u$ötkwadać, davać.

b) w nominach verbal.: rozkáz, xárkać, přykáz, nakáz, přykázańe, kfáwa (chvała), p$_u$ökfálony, pásá, vářńik, vářá, přebáceńe, uvága, zárek(?).

2) *o* na *á*.

a) w verbach.

α) durativa: bwágać, gádać, pálić, pomágać, dopomágać, spomágać, domágać śe.

β) iterativa: mácać, (mačać), máv́ać, zmáv́ać, vymáv́ać śe, přymáv́ać śe, $_u$ödmáv́ać, skráṕać, $_u$ögrádzać, $_u$ödmrázać, $_u$ödmwádzać, bádać, rozdvájać, skákać, $_u$öbáv́ać śe, ugáscać, xádzać, zaráb́ać, $_u$ödráb́ać, přyráb́ać, vyráb́ać, sprásać, přyspásab́ać, dogádzać; lecz gańać, $_u$ögańać, p$_u$ögańać.

b) w nominach: gáj, gádańe, gátka (gádka), zágátka (zagadka); lecz brama, raróg.

3) ě, które brzmi jak *á:* dźátḱi, gv́ázda, ḿázga, gořáwka, láska, objád, zjádać, śńádańe, ṕáć, ṕáńe, ṕásek, třáska, žál, žálić śe, žáǵev.

4) pierwotne -ьr- stopniuje się na *-ár:* ƀawy, ƀawogwova, p$_u$ödƀáw, cárny ale carovać, carovńik, carovńica, gárnek, gář (garść), mártfy, zmártfyxstać; ale mara; tárńe, tárńina, tárḱi (owoc dzikiéj śliwy).

Podług téj analogii, márćin.

5) *-u-* stopniuje się na *-av-*: truć, tráva, p$_u$ötráv lecz: strava.

b) -y- stopniuje się na *-av-*: być, zabáv́ać; pwyvać, pwáv́ić.

á ścieśnione mają suffiksy: -ák, -áč, ášek, -ál, -áł, -ár, -ář; -ák: ƀiják, b$_u$ösák, bliźńák, břydák, ƀedák, burák, ćv$_u$örák, cudák, dw$_u$öják, dv$_u$örák, dępcák, dźerzák, leć dyrdáka, dźivák, ǵizdák, klupśták, x$_u$ödák, xwopák, xudák, jedynák, kapuśńák (motyl biały składający swe jajka na liściach kapusty), kfasák (garnek, w którym się barszcz kisi), $_u$öpacńák, k$_u$özák, krak$_u$öv́ák, krevńák, křák, maślák (gatunek grzyba jadalnego), ḿizerák, mlécák, ńeb$_u$örák, ṕiják, prosták, pták, polák, próźńák, ṕńák, pęcák, řepák, rocńák, ryják, śṕévák, śpák, sfoják, sfák, smędrák, troják, třyńák, v$_u$öják, v́atrák, žebdov́ák, zebrák, źimńák, žydźák; ale přeƀák.

-áč:

a) w piérwotnych: b$_u$ögác, garwác, k$_u$öwác; ale ćixacem.

b) w pochodnych: grác, $_u$örác, tká, trác; lecz bazgrac, xárkac, p$_u$ögańac, vyv́ijac.

-áček: krak$_u$övácek, v$_u$öjácek.

-ášek: kśęzásek, mwodźeńásek, ptásek, krogulásek.

-ál: drǫgál, g$_u$örál, k$_u$övál, k$_u$örál, m$_u$öskál, vǫsál; podług téj analogii: bretnál, fornál, kaprál, ufnál.

-áł (áw): jednoráw, kaṕitáw, konofáw, mšáw, soẃiźráw.

-ár:

a) *á* śćiéśńone przez całą deklinacyją: cetnár, filár.

b) w nominativie sing.: ćęzár, cygár, grajcár, m$_u$öcár, suxár, suvár.

-ář:

a) w tematach pochodnych (denominativa).

α) *á* śćieśnione przez całą deklinacyją: bab́ář, bájcář, baćář, bednář, gancář, gosp$_u$ödář, fajcář, kaḿeńář, kroẃář, k$_u$öbylář, kuḿińář, kośář, lamṕář, $_u$öfcář, $_u$ökńář, $_u$ölejář, st$_u$ölář, śklář, śf'ińář, ṕilář, śf'inkář, zbrodńář, volář, ẃińář.

β) *á* ścieśnione w nominativie sing.: gróbář, m$_u$öcář, mynář.

b) w tematach piérwotnych (deverbativa):

α) *á* ścieśnione w nominativie sing.: kuxář, lékář, łgář, maźář, ṕisář, ṕekář.

β) przez całą deklinacyją: g$_u$ölář, ḿiśkář.

c) w przyswojonych.

α) *á* ścieśnione przez całą deklinacyją: bakalář, kfestář, kawamář, refektář, $_u$öntář.

β) z gr. łać. *á* ścieśnione w nominativie sing.: cysář, wazář.

γ) z niemieckiego:

αα) *á* ścieśnione przez całą deklinacyją: kacmář, japtykář, kaflář, śodlář, tandyćář.

ββ) *á* ścieśnione w nom. sing.: durkář, drukář, kramář, malář, masář, mulář.

-an:

1) *á* ścieśnione w nom. sing.

a) w rodzimych: barán, ḿescán.

b) w przyswojonych:

α) z łać. na anus: doḿińikán, franciskán, kapwán, kajtán, kaštelán, kapitán, kaštán, plebán, satán, stefán.

β) z niem.: fᵤöšpán (vorspann), gawgán (galgen), kaftán.

γ) parkán, sagán, zupán.

2) *á* ścieśnione przez całą deklinacyją: scepán.

3) *a* otwarte: ślaban (schlagbaum).

-at: *a*) *á* ścieśnione przez-całą deklinacyją z łać. atus.: dukát.

b) *a* otwarte: bwavat, kámrat.

á ścieśnione przez całą deklinacyją: cápka, fáwdy, cál, bwázén, xábe, fáws, grát, gváwt, gráf, gnát, hák, kštáwt, kutás, ḱajfás, kfáśće, kráta, kfárta, judás, wukás, máwzéństfᵤö, msá, pára, páćéř, pwásc, psálm, ráma, ráta, smálec, stal, šáfa, sufláda (schublade); táḱi, tácki, vága, váwek, táńec, táncyć, zák, zácek.

á ścieśnione mają przyimki *na*, *za*, a niekiedy *nad* w złożeniu z tematami:

a) rzeczownikowymi.

α) *na-*: nábáw, nabᵤözeństfᵤö, nácelńik, nácyńe, nádowek, náfśe, nágętek, nágroda, nágrobek, nálepa, náprava, nápród, náselńik, náśéńe, narǫckᵤö, naród.

β) *za-*: zábáfka, zágátka, zágroda, zákwátka, zákaḿéń, záleśe, zámys (zamysł), zámek, zánadře, zápax, zápusty, zápomᵤöga, zápwata, záṕis, zapᵤöv́édź, zápřǫg, zápwoće, zárost, záspa, záswuga, zátór, zátywek, záv́iś (zav́iść).

Podług téj analogii: nágwy, nágle.

γ) *nad-*: nádgroda, nádgrobek.

b) liczebnymi: jedýnáśće, dvanàśće, třynáśće, śternáśće.

c) w przyimku *na*, jako oznace superlativu przed adjectivami i adverb.: náḿilsy, nálepsy, nástarsy, nádrozsy, námńi, náv́ęcy, náprędzy, przynájmńi, nájbardźi. W złożeniu z temat. słownymi i w nomin. verbalijach przyimki te mają *a* otwarte: zadovolić, naśḿáć śe; narodzenie, nasladᵤövańe, zaxceńe, lecz záv́iśćić.

II. *á* ścieśnione wskutek następstwa spółgłosek, *a)* w tem. na *-a-* męskich z końcowymi spółgłoskami dźwięcznymi: dźád (dźada), gád (gada), grád (gradu), kráj, lokáj, ḿikowáj (ḿikowaja), naráz, nazád, ᵤösád (ᵤösadu), pᵤöślád (pᵤöśladu), pán (pana), rád (rada), ráz (razu), sád (sadu), rękáv (rękáva), sám (sama), teráz, zbán (zbana), zaráz, zaráśinek, vráz, ale dráb (drába), dźáw (dźáwu).

b) w part. praet. act. II. na łъ *(-w)*: bráw, cytáw, gádáw, gᵤöřáw, ṕisáw, spáw, targáw; podobnież jeżeli *ł* ginie: dᵤöpád (dopadł), kwád (kładł), krád (kradł), přyśád (přysádł), pás, śád (śadł), zaswáb (zasłabł), zblád (zbládł), zgád (zgadł), zgás (zgasł). Wyſątek stanowią part. zakończone na *-r*: ᵤötfar, ᵤöbzar śe, utar, zavar i ᵤöstras (roztřasł).

c) w gen. plur. báb, d$_u$ötyxcás, lát, smát, šát, zvád, žáb; nás, vás.

d) w dat. plur. nám, vám.

e) w tematach przed suffiksami: -ьca, -ьda, -ьn, -ьka, -ьk, -ьva.

-ьca: zbáfca, vybáfca, spráfca.

-ьda: právda, p$_u$öprávdźe, právdźiv́e.

-ьn: dávno, vápno, zádén, zádna.

-ьka: ckáfka, bájka, bednárka, b́elánka, ḱijánka, klátka, kacmárka, musárka, vojtásánka, vojćánka, rozálka, maćeřanka, maślánka, logárka i rogálka, prácka, synkárka, syrvátka, ṕiscáwka, ṕijáfka, skřyzáwka, zàgátka, zábáfka, zákwátka; jajk$_u$ö, źv́erćátk$_u$ö, lecz gwatki, kafka, kartka, k$_u$öpacka, krebatka (kravatka), męzatka.

-ъk (-ek): kaváwek, kf'átek, pásek, ṕásek.

-ьva: vářtfa (warstwa).

f) w pron. pers. *já* (ıazъ), i praep. lá (z dlá).

g) w imperatiwie: cytáj, gráj, sfář śe, skác; ale waź (łaź), pwać (płač płakać), rac (rač), od račyć (być łaskawym), kowac (kołatać, stukać), patř.

III. ze ściągnięcia.

a) w środku wyrazów z *-oja, -ija, -ję́ja, -jija, -ěja;* w infinitivach: báć śe, stáć, láć, śḿáć śe, dźáć śe, śáć.

b) w słowach, w których temat słowny kończy się na *-a-*, a tem. praes. na *-aje-*, w wszystkich osobach praes. oprócz 3. plur. n. p. grám, grás, grá, grámy, gráće, grajo; mám, podobám śe, p$_u$ödrygám, skákám, śṕévám; vowám.

c) w substant. femininach piérwotnie na *-ija* zakończonych: buřá, ceǵelńá, cuḱerńá, d$_u$ölá, drevutńá,

g$_u$öřelńá, jutřńá, kuxńá, kwótńá, kuźńá, ḱelńa, k$_u$öpalńá, lod$_u$övńá, ńed$_u$ölá, $_u$ölejarńá, $_u$öfcarńá, přyręblá, pustyńá, puscá, pásá, studńá, voz$_u$övńá, v́ezá, v́eceřá; ale: bańa, wańa, stajńa. Collectiva: braćá, kśęzá, kamraćá.

Podług téj analogii przyswojone z łać. *-io*, *-ia*: bestýjá, konv́isýjá, prefesýjá.

d) w gen. sing. subs. verbl. na *-će*, *-ńe*, z *-ije*, *-tije*, *-ńije*: b́ićá, brońeńá, kázańá, přykázańá, ṕićá, ṕiscéńá, scęśćá, zb$_u$özá, zdrov́á, zbav́eńá, veselá.

e) w nom. sing. adj. fem. deklinacyji ściągniętéj: d$_u$öbrá, kt$_u$örá, tańá, zwá.

Podług téj analogii: hrab́iná, księzná, přyśęzná, sędziná, vójćiná; daléj fem. part. praet. pass.: kuṕoná, ustrojoná, starganá, zrob́oná, vźętá, vybav́oná; prócz tego: pevná, zádná.

f) w przyswojonych: abrám z abraham, ján z johannes.

§. 8. *é* ścieśnione pośredniczy między *e*, a *i*, zbliża się jednak więcéj do *e*.

é ścieśnione występuje:

a) jako refleks strsł. ѣ.

α) w nominach: b́éda, b́édźić śe, lab́édźić, b́édny, b́él (b́élu, u słoniny), b́él (b́éla, gatunek grzyba jadalnego), b́élić, b́élmo, b́és (b́ésa), dźéza, dźéska, dźéće, gńév, gřéx, xlév, k$_u$öb́éta, k$_u$ölébka, kléść, klésce, mlék$_u$ö, léḱi, lékář, śf’éca, śńeǵ, śḿéx, zréb́e, żv́éře, ale: řyka.

W następujących wyrazach: ṕéře, śf’érk, žér.

β) w verbach:

αα) w inf. słów, których tem. inf. urabia się przez dodanie do tem. słown. ѣ: mřéć, přéć, $_u$özepřéć, třéć, $_u$ösp$_u$östřéc, žréć.

ββ) w indic. praes. słów: jeść, ýedzeć oprócz 3. plur.: jém, jés, jé, jémy, jéće, ýém, ýés, ýé, ýémy, ýéće,

b) jako refleks stsł. ѣ lub *e*, w tem. słownym w infinitivie słów: béc, ńéś (ńeść), léś (leść), gńéść, pléś (pleść); ale: drzeć (dr-zeć), gřḿeć, ḿeć, uḿeć.

c) stsł. -рь-, stpols. -ir-, = éř przed suffiksami -ba, -va: dźéřba, ýéřba, ḿéřva, śćérv$_u$ö.

d) przed suffiksem. -ka: záćérka, céfka, śódémka, $_u$ösémka, p$_u$öléfka, ale: k$_u$önefka.

e) w suff. -éř przyswojonych: alḱéř, kojḿéř, kuśḿéř, m$_u$özdźéř, páćéř, zojḿéř.

f) przed spółgłoskami dźwięcznymi: d$_u$öbrodźéj (d$_u$öbrodźeja), kowodźéj (kowodźeja), $_u$ölej ($_u$öleju), k$_u$öléj (k$_u$öleji), zwodźéj (zwodźeja), désc, dés (déšč), p$_u$ögřéb (p$_u$ögřebu), ḿédź (ḿedźi), śńéć (śńeći), śńédź (śnedźi), gowolédź (gowoledźi), lecz: kléj (kléju), zérdź (zérdźi).

W imperativie: ḿéj, léj, śéj.

g) przed *n:* tén, jedén, kazdén zádén.

h) przed *j (ń).*

α) w sylabach otwartych: dźéj, tydźéj, jécḿéj, k$_u$öřéj, gřebéj, kaḿéj.

β) w sylabach zamkniętych: ńebeśṕecéjstf$_u$ö, bwázéjstf$_u$ö, nab$_u$özéjstf$_u$ö, mawzejstf$_u$ö.

i) przed *m* w liczebnikach: śedém, $_u$öśém, i w partyk. *ńe:* ńé mám, ńé m$_u$öge.

j) łac. niem. *i* wymawia się jak *é:* ýérm$_u$övańe, bérm$_u$övańe, ýerb$_u$övańe.

k) niem. *i* wymawia się jak *é:* śpacér.

l) stsł. ѧ = *é:* ṕékny, jećméj.

ł) og. p. *é* = *y* cysár, zygár, rycyř.

m) og. p. *éj* = *i* resp. *y.*

α) w dat. i loc. sg. dekl. zajim. i przym.: dej ji jeś, vńi; d$_u$öbry śostře, v d$_u$öbry śostře, m$_u$öji córce i v m$_u$öji córce.

β) w compar. adverb.: bardźi, g$_u$öřy, lepi, blizy, dali.

n) og. p. *e* = *y*: kryda, karyta, pyř, zapyřyć śe, syr, śtyry.

o) *e* otwarte występuje w dekl. ściągńętéj adjectivów:

α) w gen. sing.: d$_u$öbreg$_u$ö.

β) dat. sing.: d$_u$öbremu.

γ) loc. sing.: d$_u$öbrem xwopé, v zwem nácyńu.

δ) inst. sing.: d$_u$öbrem dźeckem, d$_u$öbrem panem.

ε) dat. plur. d$_u$öbrem panom, pańom, dźećom.

η) instr. plur. d$_u$öbremi panami, pańami, dźećmi.

§. 9. *ó* ściéśnione nie różni się w wymowie od *u*.

o ścieśnione występuje:

a) przed dźwięcznymi spółgłoskami.

α) w nominach: grób, drób, sp$_u$ösób, bród, vřód pwód, ród, naród, swód, p$_u$övód, vódz, drósdz, dróz, bóg, stóg, róg, ból (bólu), sól, dów, ków, $_u$ögów, scegów, pów, s$_u$öków, stów, spór, tvór, p$_u$ötvór, t$_u$öpór, gąśòr, d$_u$öktór, vęgóř, róv, vóz, gvóź (gvóśdź), ale: dom, grom, zvon.

Podług téj analogii: jakób, xór.

β) w infinitivach: bóść, róść, móc.

γ) w part. praet. act. II. bez względu na to: czy *o* jest pierwotnym, czy téż powstało z *e*: bód (bódł), rós (rosł), ńós (ńósł), vód (vódł), vóz (vózł), móg (mógł).

b) w grupach *-ro-*, *-ło-*: bróg, brózda, dwóto, drózba, gród, gwód, xwód, xróst (xróstu), $_u$ögród, król,

krótḱi, kwóćić śe, mwóćić, mróz, naróv, próg, p$_u$ö-vróz, pwótno, próxno, smród, stróz, vróbel, vwóka.

c) w gen. plur.

α) w końcówce *óv:* xwopóv, krafcóv, šefcóv.

β) w subst., które nie przybiérają żadnéj końcówki: kóz, kós, dóbr, vrót, bród, ós, vód.

d) przed suffiksami.

α) przed suff. -ъka: brótka (bródka), dvójka, ćf'órka, galasófka, gadófka, hyclófka (przezwisko), jagótka, jaskówka, jawófka, krófka, kḿinkófka, ḿętófka, přeṕórka, přegrótka, pucófka (dać komu pucófke = vyƀić kogo), rogófka, st$_u$ökrótka, s$_u$öbótka, tárńófka (láska z tárńa), trójka, vótka, zytńófka, kówk$_u$ö, ale: n$_u$öska, (nóżka).

β) -ъkъ-: $_u$ögródek, vózek, ale: rovek, dołek, kowek.

γ) -ьn-: gwóvny, gwóvńá, róvny, róvńá, ale: p$_u$ö-źny, zd$_u$ölny, (późny, zdólny).

δ) *-ja:* gródzá, rózá, xódzá, trójcá.

e) w wyrazach: dróga, dróżńik, góra, józef, śló-sář, drót, śrót, skóra, próba, próbavaś: ale, g$_u$örál, na g$_u$örax.

f) w *-jo*, powstałym z *-je:* maćóra (świnia prośna), śódmy, šóśty, žówty, žówć.

g) *o* otwarte: k$_u$özdy, přody, p$_u$ödce$_u$ö.

h) og. p. *o = ó:* uón, uóna, uóno.

C) Samogłoski nosowe.

§. 10. W gwarze zebrzyd. 2 są samogłoski nosowe: ę i ǫ. Dzielą się one na piérwotne i pochodne, i brzmią tak samo, jak w ogólnym języku.

I. Refleksy samogłosek nosowych piérwotnych:

a) stsł. ѧ og. pol. ję odpowiada w gw. zeb.

α) w pierwiastkach:

1) *ję*: břęcy, břęcec, břęcáw, břęcawa, cęsty, cęstuövać, zacęty, cęś (čęść), dźeveć, dźeśęć, gřęda, ćęski, ćęzár, ćęty, na gřędźe, ugřęzwa, jęceć, jęcy, jęk, vyjęty, jędrny, jędzą, język, překlęty, lęgńǫć śe, kurcęta śe vylęgwy, lękać śe, klękać, męki, mętki, znięty, pęć, zapęty, pęta, pęś (pęść), namętność, přęde, muöśęzny, upřęz, upřęzy, zápřęgi, spřęty (gráty), řędem, uřędu, zřędźi, (gdéra), řęsy, uśęde, vędnąć, vnętře, přyśęgać, śf'ęty, śf'ęcuöny, třęse śe, vęcy, vęzy, zvyćęzyć, zvyćęstfuö, źębnǫć, źęba, źęć.

2) *é*: jęcméj, pékny.

3) *e* w part. praet. act. II.: zezena, uzena, vźena.

β) w tematach:

1) *ję*: suf. ent: kurcęća, źrébęća, jagńęća, ćelęća, kuöćęća, kuöźlęća, zvéře, -ęća.

Suff. *-ęk-ja-*: meśęcny; daléj majętny, umiejętny.

2) *je*: suff. *-men*: ćemeńa, śeme, śemeńa, bagńeć, bagńéci, břemeńa, jimeńa; w part. praet. act. II. fem. słów kl. I.

γ) w wyrazach: *je*, w słowach, których tem. słow. kończy się na- *n*-, a tem. inf. na -ѧ-, partic. praet. act. II. fem.na *ena*=-ѧлѧ.

W nom. i acc. sing. tem. na *-ent* i *-men*: kurce, jagńe, ćele, źrebe, kuözle, kuöće.

W gen. sg. tem. fem. na *-ja*: duö syje, duö studńe, duö duse.

W gen. sing. zaimków: duö te matki, a jide uöd ńe.

W ac. plur. tem. masc. i fem. na *-ja-*: kraje, kuöńe, duse, źmile i źmijé.

W sing. acc. zaimków osobowych i zwrotnego: *mé, će, śe.*

§. 11. *b*) starsł. ѫ, og. pol. w gw. zeb.

α) w pierwiastkach:

1) *ę*: bębén, bwędny, bwęḱitny, přybwęda, dęba, dębu, dęga, dęty, gęba, gęsty, gowęba, gavędźić (przeszkadzać), gęgać, gwębuöḱi, gwęba, kępa, kwębek, krępuövać, kręty, kręćić śe, kędźory, męka, nędza, znęcać śe, uökręt, uöbręc, pajęcyna, pavęz, pędźić, pęćńec, pępek, pętać, pręt, prędki, ręka, sędźa, sęk, sęp, zasęṕić śe, stępa, stępka, stęxnǫć, tęca, tęgi, trędu övaty, vędka, vędźidwo, vędźić, vędzonka, vęǵew, vęgòř, vęgry, vnętře, vęza (vǫz), nadvyręzyć, zęby, zowędzi, vęzew, vęzewek, zvęźić.

2) *e*: bede, bedźes, bedźemy, bedźeće, bedo.

3) ǫ: vǫgle, stǫska, smǫd.

4) stasł. -ѫ, og. pol. *u*, w gw. zeb. *u*, nudny, zmudny.

β) w tematach:

1) *ę*: kędy, tędy.

2) *y*, w part. praet. act. II. fem. słów. II. kl. z suffiksem w temacie inf. -нѫ: dźwignywa, křyknywa, kfitnywa.

γ) w wyrazach *e*:

Sing. acc. fem. subst. tem. na *-ā-jā-*: rybe, duse, syje, źmije; sing. acc. fem. pron. *je*, *v ńe*, *te*; 1. pers. sg. praes. ńese, v́eze, bede, myje.

§. 12. c) starsł. ѧ og. pol. jǫ zeb. jǫ.

1) w pierwiastkach: ćǫzá, ćǫgnǫć, fćǫcy, jǫdro, jǫtřyć śe, krǫsc, śćǫć; w wyrazie przyswojonym: šelǫg, šelǫga.

2) w słowach częstotliwych: břǫkać, jǫkać śe, křǫtać śe, oglǫdać, spřǫtać, śǫkać, v́ǫzać.

3) przed suffiksami:

-ъkъ: majǫtek, p$_u$öcǫtek, p$_u$öřǫdek, vyjǫtek.

-ъka: b$_u$öjka, b$_u$ölǫcḱi (gruczoły), cǫstka, dźeśǫtka, gřǫtka, kśǫska.

4) Przed spółgłoskami dźwięcznymi i przed grupą spółgłosek na końcu wyrazów: kśǫdz, m$_u$öśǫdz, m$_u$öśǫzu obok m$_u$öśǫdzu, přelǫk śe (přelǫkł śe), přeśǫk (přeśǫkł), třąs (třǫsł), ugřǫz (ugřǫzł), uv́ǫz, vylǫg śe (vylǫgł śe), zapřǫg.

5) w infinitivie: klǫć, ḿǫć, p$_u$öcǫć, zacǫć, přǫś (přǫść), trǫś śe (třǫść śe), zǫć, zdjǫć; pod wpływem analogii tem. praes. uśǫś (uśǫść, za: uśeść (сѧдѫ, сѣсти),

6) w tematach: ḿeśǫca, zajǫc, zajǫca.

§. 13. *d)* stsł. ѫ, og. pol. ǫ.

α) w pierwiastkach:

1) bǫbel, bǫbla, drǫg, gǫzwy, kǫdźel, kǫkól, kǫṕel, wǫcyć, wǫka, pajǫk, prǫd, sǫśád, stǫǵev, skǫpstf$_u$ö, sǫg ob. śǫg, sǫga i śǫga, skǫpy, sǫśek, trǫba, vǫvóz, vǫs, vǫtwy, v́elblǫd; lecz vnuk, mowka (mǫka, farina).

2) W słowach częstotliwych przed suff. *-a:* kǫsać, rǫbać; w słowach, których tem. inf. urabia się za pomocą suff *-i-*: kwǫdźić, krǫzyć, sǫcyć śe, sǫdzić, stǫṕić.

3) Przed suffiksami: -ъkъ: $_u$öbrǫbek, vǫtek, žowǫdek; -ьka: $_u$öbrǫcka, stǫska; -ъka: gowǫpka, gǫska; *-or:* gǫśór, vǫtór; -łъ: $_u$ökrǫgwy; -ova: dǫbrova; -ъkъ adj.: vǫsḱi; -en gǫśeńica; -ent-: gǫśe, gǫśęta; -je: zǫbře.

4) Przed spółgłoskami dźwięcznymi: bǫć (bǫdź), dǫb, dǫw, g$_{u}$öwǫb, krǫg, smǫd, trǫd, vyrǫb, vǫz (vǫž).

5) W infinitivie: dǫć.

β) W tematach: dźv́ignǫć, ńeśǫcy, kcǫcy ńe kcǫcy, skąd, stǫd.

γ) W wyrazach.

1) w genit. plur. ćelǫt, přyśǫg, śf'ǫt.

2) sing. acc. sub. fem. tem. na -ja-, a w nom. na á zakończonych: g$_{u}$ösp$_{u}$ödyńo, pańo, rolo, studńo, volo.

3) sing. acc. adj. podług deklinacyji sciągniętéj: d$_{u}$öbro.

4) sing. instr. kończy się na *om:* subst. fem. tem. na *-ā:* matkom, rybom; na *-jā:* dusom; na *-i-:* k$_{u}$öśćom; pron. pers.: se mnom, st$_{u}$öbom; podług dekl. pron.: s tom, z ńom, obok s ńom; adj. podług dekl. złoż.: z d$_{u}$öbrom matkom, analog. do: xwopom.

5) 3. praes. plur.: jedzo, śṕevajo.

II. Samogłoska nosowa pochodna.

§. 14) Zjawia się ona w wyrazach: ḿędzy, ḿęskać, ḿęsać, mętalik (medaille), jędřéj, jędryxóv, atramęt, dokumęt, destamęt, momęt, vicęty, lamętář, lamętovać, vędrovać.

D) Ściąganie samogłosek.

Po zniknięciu *dź*, *a + e = ā:* dvāśća (dvadźeśća).

v, *o + a + ā:* pādá (pov́adá).

b, *e + a = ă:* třa (třeba).

v, *o + e = e:* pedźeć (pov́edźeć).

j, *i + i (y) = y (i):* přyde (přy-jide).

j, *o + i = ó:* póde (po-jide).

O Akcencie.

§. 15. Akcent pada zawsze na przedostatniéj, nawet w przyswojonych na *-ija*, *-yja*; a więc: Marýjá.

B) Spółgłoski.

Gardłowe.

§. 16. *h* dźwięczne wymawiają jak x (ch): xawas, xarcovać, xásać, xarbata, xańba, xarny, xamuövać, xeretyk, xowota, xunctfuöt (wyraz obelżywy), xuk, xulać.

tk zam. *kk* wyr.: letḱi, ḿętḱi.

xr zam. *kr* w wyr.: xrosta, obok: krosta.

g zam. *k:* 1) v́elǵi, grajcár; 2) w part. praet. act. II. na rodzaj męski, przed końcówkami słowa jesmь po znikięciu -łъ: ṕégem, řegem, vlugem, zlǫgem śe.

k zjawia się w wyr.: kfes (fest), uökf'ara.

k ginie: leḱi, ḿęḱi.

kf zam. *xv:* kfáwa, kfásce (zielsko), kf'ila, kf'ać.

kt zam. *xt* w wyr. ślakta.

kř zam. *xř*: kř yz, kř es (xřest), kř eśćiján (xřeśćijańin), krystus

x ginie w wyrazach: tnǫć śe, puötnǫć śe (potknǫć śe), f'erutać (xv́ać).

g przechodzi na *x* w wyr.: xrobák, xrobacny, xrobacyvy.

g ginie na początku w wyr.: ufnál.

Podniebienne *j*.

§. 17. *ń* zam. *j* w wyr.: bartońéń.

j zjawia się między samogłoskami *ya* zam. *ia:* adyjǫt, ob. adyján, dyjamęt, bestýjá.

Między samogłoskami wymawia się *j* niekiedy jak *l:* źḿila zam. źḿija.

Językowe.

§. 18. Gwara zeb. jest mazurska, tj.: spółgłoski językowo podniebienne č, dž, ž, š brzmią jak zębowe *c*, *dz*, *z*, *s*; *c* zam. č: břęceć, cęsty, zacęty, pᵤöcǫtek, cęś (čęść), cǫstecka, jęceć, jęcḿéj, kurcęta, ᵤöbrǫcka, tęca.

z zam. ž: ćęzár, zvyćęzyć, ćǫzá, gǫzwa, krǫzyć, kśǫska, mᵤöśęzny, pᵤötęzny, uzena, zowǫdek.

s zam. š: syja, dusa.

Wyjątek stanowią wyrazy: bože, žyd, želazᵤö, žaba, žyć, náśtšy, pšéńica, fšyćkᵤö, šeś, šóstka.

ćć zam. *čć:* uććivᵤöś.

śt zam. *čt:* śtyry.

źń zam. *žń:* bóźńica, ᵤöstroźńe, próźńák.

ž ginie w wyr.: zavdy.

śl zam. *šl:* ślam (schlamm), śluz, ślakta.

śń zam. *šń:* gřéśńik, straśńe.

śr zam. *šr:* śrót (schrot).

śk zam. *šk:* śkwo.

śt zam. *št:* reśta, hereśt ob. hereś.

ř zam.*r*š: buřtyn, bařc.

r, l, ł (w).

ř różni się w wymowie od ž; ma nieco drżące brzmienie.

ł (w) zamiast *r* w wyr.: śrybwo.

r-l zam. zam. *r-r* w wyr.: cyrulik (chirurgus).

l-r zam. *r-l:* logárka ob. rogálka.

l-r zam. *r-r* w wyr.: lubryka (rubrica).

ř zam. *r-z:* mařnǫć, zmářem.

r zam. ř: ƀeres, ƀere, ƀeremy, ƀereće.

r ginie w wyr.: gancář, jarmak (jahrmarkt),

w przyimku *roz-*, a przed *o* zjawia się dźwięk *u*: „özdar, „özebraw, po„öźbéráw.

r-ř zam. *r-r*: marg„öřata (margarita).

l ginie w imperat. słowa modlić śę: módl śe = mót śe; daléj w adverb. umyśńe.

ł wymawia się wargowo; oznaczamy je przez *w*.

l zam. *ł* w wyr.: plaski, plascyzna.

n zam. *ł* w wyr.: „öntář; daléj w part. praet. act. II. na wszystkie rodzaje i liczby słów klasy I., których tem. słowny kończy się na spółgłoskę nosową: ṕon, ṕena, ṕeno, ṕeńi, ṕeny; don, dena, deno, deńi, deny; ḿon, vźon, jon, zon.

dv zam. *dł*: dvuǵi.

tf zam. *tł*: tfucek.

ł ginie:

1) w środku wyrazów:

a) po spółgłoskach *b*, *x*, *t*, japk„ö, pxa, stuc.

b) w środku wyrazów przed *u*: duǵi, dubać, guxy, guṕi, tucek.

c) na końcu wyrazu *pó* (pół): pót„öra, pótřeća, pókřynek.

2) na końcu wyrazów po spółgłoskach: móg, stuk, umys, vymys, umar, zezar, zjad.

Zębowe.

§. 19. *t* przechodzi na *d* w wyrazach przyswojonych: destamęt, dyxtyg (tüchtig); daléj w słowie jezdem, jezdeś, jezdeśmy, jezdeśće i w part. praet. act. II.; daléj przed końcówkami słowa jesmь: gńódem, plódem.

ćk zamiast *tk*: fšyćk„ö, strpols. všytko, npols. všystko.

t ginie w środku wyrazu: paśf'isk„ö.

t ginie na końcu wyrazu: benedyk, ogól. pol. benedykt, i w 3. pers. sing. jes, og. pol. jest.

-omń- zam. *-ǫdń-* w wyr.: pořomńe.

d) *t* zam. *d* w imperat.: mót śe, og. pol. módl śę.

b zam. *d* w wyr. ᵤöbezvać śe, ᵤöbzyvać śe, zam. odezvać śę, odzyvać śę.

d ginie na początku przyimka lá, og. pol. dla; w środku przyimka vele, og. pol. vedle.

d zjawia się między *z-j:* zdjena.

z zam. *dz:* zvon, zvońić, mᵤöśǫz, zbanek.

z i *s* przed *ń*, *l* przechodzą na *ź*, *ś:* śláz (og. pol. zlazł).

s ginie w wyr.: křyńa, pókřynek.

c ginie w wyr. bᵤögastfᵤö.

Między praepos. z, stsł. изъ z gen., a *s* stsł. съ z instr., kładzie się bądź *z* bądź *s;* jedna i ta sama osoba raz powié ś ńom (z ńǫ), drugi raz z ńǫ albo ź ńǫ; ś ńegᵤö, z ńegᵤö, ź ńegᵤö.

ř zam. *rs*, *rś:* gᵤöspᵤödařtfᵤö, lékařtfᵤö, gář (garść).

n) Podwójne *n* występuje w wyrazach: jinny, panna, rynna, vanna.

m-m zam. *n-m* w wyr.: ḿeḿec.

j zam. *ń:*

α) w środku wyrazów: pańéjstfᵤö, ńebesṕećéjsfᵤö, mawzéjstfᵤö.

β) na końcu wyrzów: gᵤöléj, gřeb́éj, jeléj, jécḿéj, kaḿéj, ḱeséj, kᵤöřéj, křeḿéj, ᵤöǵéj, stᵤöṕéj.

l-m zam. *n-m* w wyr.: lumer, lumero.

n ginie w wyraz.: v́icęty i w przypadkach zależnych rzeczown. gárnek: gárka, gárkov́i, instr. gár-

ḱem, l. v gárku; plur. gárki, g. gárkóf, d. gárkom, inst. gárkami, loc. v gárkax.

Wargowe.

§. 20. *b* znika: wyskać śe, wyskavica, wysk.

ƀ na końcu jest twarde: g„öwǫb, jastřǫb.

łać. f' brzmi w gw. zeb. jak ƀ lub v́: ƀéřm„öváńe ob. v́éřm„övańe, firmare, niem. firmelung.

v assymiluje się do poprzednich mocnych: rybitfa, gonitfa, břytfa, b„ögastf„ö, kf'átek, kf'ać, kf'áwa.

v znika:

a) w środku wyrazów: ṕérsy, vadoski, žebd„öski, kf'átk„ösḱi, zaleśki, b„öb„öski, góź (gvóźdź), zmártvyx-stać, padać zam. povadać.

b) na początku: stǫska, ujek.

b zam. *v* w wyr. przyswojonym: „öktáby (octava).

m zam. *v* w wyr.: smǫd og. pol. svǫd.

v assymiluje się do następującéj mocnéj: gadófka (parasol), kḿinkófka, f pawacu, f krakove, f tárnove, fšyćk„ö.

dn zam. *mn* w wyr.: trudna, og. pol. trumna, brzeź. trunna.

zn, źń zam. *zm, źḿ*: vezne, veźńes, veźńe, veźńemy, veźńeće, vezno.

b zam. *m* w wyr. v́éřb„övańe, zapewne pod wpływem poczucia wspólności pochodzenia z wyrazem v́éřba.

m ginie w wyr. przyswojonym: katexiz.

Assymilacyja.

§. 21. Wyrazy, które mają na końcu dźwięczną spółgłoskę wymawiają ją bezdźwięcznie, jeżeli stoją odosobnione. Zresztą panuje ogólna zasada tak w środku

wyrazu jak i pomiędzy wyrazami: przed dźwięcznymi spółgłoskami dźwięczne, przed bezdźwięcznymi bezdźwięczne: „ögrót (ogród), sát (sad), rót (ród), bók (bóg), róf (róv), gróp (grôb), zytńófka, gadófka (grzyb, i nazwa parasola), v ogrótku, v grótku, f sátku, fšyćk„ö, f krak„öve, tag řek, i tak povedźáw.

m przechodzi na *n* po *z*: vezne, vezno.

s (š) prze *l* przechodzi na *ś*: śli, p„ośli, přyśli.

s i *z* przed *ń*, *l*, zamieniają się na *ś*, *ź*: śláz (złazł) i źláz, ś ńeg„ö i ź ńeg„ö, ś ńom i ź ńom, ob. z ńom, z ńeg„ö.

c (č) przed *ć* przechodzi na *ć*: p„öććivoś.

Zléwanie się spółgłosek.

n + *j* = *ń*: páńezus, zam. pan jezus.

j + *j* = *j*: kajidźes, zam. kaj jidźes.

r + *z* = ř: mařnąć.

d + *ś* = *ć*: přeće, z před śę.

dz + ž = *dz*: jidze, z jidźže.

Zjawianie się spółgłosek.

§. 22. *a)* na początku wyrazów zjawiają się *j*, *x* (*h*).

α) przed *a*: jadvęt, v jadvęće, jadám, jańow, jańowek, jańelski, jadyjąt, jadyján (adjunctus), jagnyska, jagńe, jagnusek (agnus), japtyka, jantek, jantońi, jagustyn, jabrám, jaze, jaz; xarak, xarędář, xarmońijka, xanka, xanuśa, xarmata, xavok, xańok, xavoj, xańoj, xajtędy, xaftędy.

β) przed *e*: jeva, jefka, jevuśa, heźbéta, hereś, hereśtant, helijás (aloes).

b) w środku: α) *j* po partyk. *ná*, służącéj na oznaczenie superlat.: nájmńejsy, nájbogatsy, nájtfarsy, obok: námńejsy, nábogatsy, nátfarsy.

β) *d* między *z-r*: zdróf, zdrove, zdrovaś maryjo; między *n-r*: xendryk; między *z-j*: zdjon.

t między *s-r*: pstry,

ale: ᵤöćec, xyćić.

c) na końcu.

α) *j*: dźiśáj, fcoráj, tutáj, tamoj.

β) *k*: tamok, xavok, xańok, javok, dziśák.

Znikanie spółgłosek.

§. 23. *a)* na początku wyrazów:

g: dyć, dyć to zróp = zrób to přeće, ruby, robák, robacyvy, robacny.

h: ufnál.

d: w przyimku: lá zam. dla.

b: wyskać śe, wyskavica.

v: stǫska, syćkᵤö.

r: w praep. roz-, ᵤöstras.

b) w środku wyrazów:

g: ufnál (hufnagel).

r: gancář, kacmárka, kacmář; obok karcma.

n: w przypadkach zależnych wyrazu: gárnek, g. gárka.

l w adverb.: umyśńe.

dź: dvaśća, z dvadźeśća.

ž: zavdy, stp. zavždy.

t: paśf'iskᵤö.

j: přyś (přyjść).

k: leḱi, ḿęḱi.

ł (w): duği, dubać, guṕi, guṕeć, tucek.

d: vele (vedle).

v: zmártvyxstáw, ṕérsy, pedźeć, padáw.

c) na końcu wyrazów:

j: kaześ byváw (kajžeś byvάł).

l: w imperat. słowa modlić śe: mót śe.

ł (w) w part. praet. act. II. na -łъ (w), po spółgłosce: pád, śád, umár, jád.

t: benedyk, og. pol. benedykt; jes, og. pol. jest.

ć w końcówce infinitivi po spółgłosce *ś*: trǫś, přǫś, vźǫś, jeś.

Przestawienie: ṕestřonek og. pol. ṕerśćonek.

Dyssymilacyja.

§. 24. *r-r* przechodzi na *r-ř*: margořata (margarita).

na *r-ł (w)*: śrybwo.

na *l-r*: lubryka (rubrica).

na *r-l*: cyrulik (chirurgus).

ct na *st*: bogastfo, cudastfo, kalistfo, tuwastfo.

na *śt*: śtyry og. pol. čtéry.

kt na *xt*: xto, xtóry; obok: kto, który.

tk na *ćk*: fšycko og. p. všystko.

na *tx*: txnǫć.

xv na *kf*: kfáwa, kfálić, kfálebny, kfásce.

xř na *kř*: křán, křǫstka, křćić, křes, křćiny, křeśćijańin.

xr na *kr*: krystus.

Z nauki o formach.

A) Urabianie tematów.

Tematy rzeczownikowe.

§. 25. 1) Masculina. Suff. *ā*: ńeváara, xarlęga (chorovity).

-*án* og. pol. -ańin: křeśćiján, ḿescán, domińikán, franciskán, kalvaryján, žebdován, vadován.

ąc: vywudzać i vyudzac, wgác, smarkác.

ák: sḟák, zḃiják, xarlák (chorowity), zdexlák (słaboṽity).

-ъ: ᵤöpwát, og. pol. opłata.

-ьkjъ: mroṽec, mrofca, og. pol. mróvka.

2) feminina: suff. *-ja,-ija*: baśńá, kaźńá, vaśńá, ṗeceńá, xᵤörǫgṽá, mysa, kśeńá, roskᵤösá, pᵤöręcá, klaca, kǫṗelá, plural. tantum: róvńe (róvńiny).

-jъ- zamiast *-ja:* předáj, vyṽedli krove na předáj.

-ość-(ostь): drogᵤöś, zukfaᵤöś.

-ica: od tem. adj. próžn, pᵤö próźńicy pᵤöset.

3) Neutra: suff. *-ije*: collectiva: kf'eće, kfàśće, paźdźéře.

Deminutiva.

§. 26. 1) Masculina: suff. *-ek:* tánek.

-eček: tánecek, gánecek, ṽánecek, ṗestřonecek, ᵤögródecek, parobecek, pᵤdowecek, synecek.

-ášek (ašьkъ): kśęzásek, mwodźeńásek.

-aček: ńebᵤöracek; *-oček:* panocek.

2) Feminina: suff. *-ečka*: gᵤöřáwecka, jawuvecka, kumurecka, šklánecka, rózecka, zérdecka.

-ъka: gátka (opowiadanie), facka (poliček).

-ina: collect.: gᵤöščelina; pogardliwie: kapuścina, kᵤöbylina, śkaṗina.

3. Neutra: suff. *-ečko*: ᵤöḱeneckᵤö, kóweckᵤö, swóveckᵤö.

-isko: ḃicyskᵤö, ḿeśćiskᵤö, śćérńiskᵤö, fśiskᵤö.

Tematy przymiotnikowe.

§. 27. suff. *-mъ*, służący pierwotnie do tworzenia part. praes. pass., tworzy obecnie adjectiva i jest bardzo rzadki: śf'adomy, řekomy.

-av-: ślepawy, ḃáwavy, buravy, ćemravy: o ty ćemravo.

-astъ: k$_u$öśćasty, $_u$öśćasty, skřydlasty, grab́éńasty, vóz grab́éńasty (który ma drabiny zamiast półkoszków).

Suff. *-ov-*: $_u$örwóv, psóv, kśęzóv, bratów, sfákóv, vójtóv.

Feminina mają *-ová*, z *ova* + *ja*: vójtová, vojtková.

Suff. *-in* urabia posses. od tem. fem. matcyn kapelus, córcyna sp$_u$ödńica.

Suff. -ъkъ: tworzy od tem. verb.: ḿawḱi (dobrze zmielony).

Stopniowanie przymiotników.

§. 28. Od tematu jinak urabia się jinaksy i jinsy; adject. xory ma comp. xorsy; letki, leksy i lekćejsy; dobry ma comp. dobřejsy; blady, blatsy, g$_u$öręcy, g$_u$örętsy.

Liczebniki.

§. 29. Przy subst. mas. osobowych występuje w gw. zeb. dva, třy, třex; w og. pol. dvaj, třej: dva xwopy, třy pany, třek panóf; og. pol. dv́eśće odpowiada w gw. zeb. dvasta.

Przy rachowaniu stawiają jednostki na piérwszym miějscu, a dziesiątki na drugim bez spójnika.

Partykuły.

§. 30. Od tem. zaimkowego *ka-* mamy: *a)* partykułę kaj: kajidźes, kajześ byw; *b)* ḱi = jaḱi: ḱisto pocfa, p$_u$ö ḱig$_u$ö lixa; *c)* ḱe: ḱes pudźemy, ḱedy; *d)* ḱeby = żeby.

Suff. *-dy* urabia adverb. loci: tędy, $_u$övędy. kędy, jinędy, tamtędy, jaftędy, haftędy, xańtędy.

Tem. słowne.

§. 31. Słowo otvořyć, ma part. praet act na -łъ od tem -var-: $_u$ötfar, $_u$ötfarwa, $_u$ötfarwo. Do słowa

umřeć jest part. perf. pass. na -tъ: u-mar-ty; do słów podstáć śe (o mléku) i zamknǫć, na -nъ: p„ötstány, zamkńony. Transgressiva są: 1) praes. kcǫcy, ńe kcǫcy; 2) perf. uććifsy te śf'ąte „öbrazy ji vás starsyk.

Fleksyja.

I. Deklinacyja.

§. 32. Gen. sg. Pierwotna końcówka *-a* męskich zachowała się w wyrazach: vyléś na dęba, jidź do lasa, do dvora, juz jes duzo désca, prosto z mosta.

Forma doma znaczy: w domu.

Tem. na *-ja* fem. mają zawsze *e*: duše, šyje, z drevutńe, skuxńe, jide z jutřńe.

Dat. sing. końcówkę *-u* mają wyrazy: ku k„öśćowu, ku v́ec„öru.

Acc. sg. Tem. na *-a-*, *-ja* fem. mają zawsze czyste *e*: v́idźawem jeg„ö córke, zwomáw soḃe noge, „öv́iń soḃe syje.

Tem. na *-ja* fem., które w nom. sg. mają *á* ścieśnione, adj. fem. i cudzoziemskie na *-ìjá*, *-ỳjá* mają *o*: já mám dobro volo, vidźáwem cud„övno matke b„ösko kalvaryjsko, přyjexali d„ö mńe uřędńicy na konv́isyjo, śf'ęty józef třyma v rękax lelijo.

Instr. sg. Tem na *-a*, *-ja*, *-ija (a)* fem., cudzoziemskie na *-ìjá*, *-ỳja*, adj. fem. i fem. od tem. zaim. tъ- mają końcówkę om: „ön jidźe s flaskom vótki, tén człov́ek z v́elgom syjom, póde z vólom b„öskom, jaká tés t„ö ḃéda s tom k„önv́isyjom, v́elǵe ńescęśće s tom bestyjom.

§. 33. Nom. plur. Wyraz rok ma roḱi, w znaczeniu lata: dva roḱi, třy roḱi, znaczy dwa lata, třy lata.

Końcówka pierwotna *-i* zachowała się w wyrazie pśi, ale tylko w poezyji:

swa śiro-tka p$_u$ö fśi.
$_u$öbeśli je dva pśi.
$_u$öjcov́e, znaczy rodzice.

Gen. plur. Końcówka *-óv* jest dość powszechna u fem. na *-a*, *-ja* i neutr. na *-ja:* jizbóv, pwóv ob. pwex, og. p. pxeł, pońcoxóv, žabóv, źḿijóv i źḿilóv, żeḿóv, p$_u$ölóv, ḿejscóv.

Dualis nom. acc. voc. obok: ocy, usy, są formy oka, uxa; oka są otwory w saku (sieć na ryby), uxa przy naczyniu.

Gen. jest zawsze: $_u$öcóv, usóv.

Dat. jest zawsze: $_u$öcom usom.

Instr. obok $_u$öcyma, usyma jest: $_u$öcaḿi, usaḿi.

Resztki deklinacyji przymiotników.

§. 34. Nom. sg. z dáv́en dávna.

Gen. sing. z gwuṕa frant, z grupsa, z dávna, $_u$öd dávna, bez mawa, s prętka.

Dat. sg. p$_u$ö ćemku, p$_u$ö kryjomu, p$_u$ö mawu, p$_u$ö $_u$ömacku.

Deklinacyja zaimków.

§. 35. Tem. tъ, sg. nom. mas. jest *tén.*
acc. fem. *te.*
dat. loc. fem. *ty.*
instr. loc. mas. neutr. *tém.*
instr. fem. *tom.*
Plur. dat. m. f. n. *tém.*
instr. m. f. n. *téḿi.*
Tem. *ji-*, sing. gen. *jeji*, *ji.*
dat. loc *ji.*

acc. f. *je, jo.*
instr. m. n. *ńém.*
instr. f. *ńom.*
Plural. dat. m. f. n. *jim.*
instr. — *ńemi.*
loc. — *v ńix.*
Pron. pers. 1 i 2 osoby.
Sg. gen. mńe, ćeƀe,
dat. mńe, ḿi, toƀe, ći.
acc. mńe, ḿe, ćeƀe, će.
loc. mńe, toƀe.
inst. mnom, tobom.
Refleksiv. obok dat. soƀe ma: se, instr. sobom.

Liczebnik.

§. 36. Nom. na mas. i neutr. jest dva, dv́e jest fem., jako neutr. utrzymało się tylko w dv́esta obok dvasta; podobnież oba m. n., oƀe f., obadva m. n., oƀedv́e f.

Gen. jest zawsze dvux i ᵤöbydvux, na wszystkie trzy rodzaje ale: ᵤöbu i ᵤöbux.

Dat. dvom, ᵤöbom, ᵤöbydvom na wszystkie trzy rodzaje.

Instr. dv́ema, ᵤöƀema, ᵤöbydv́ema i ᵤöƀedv́ema na wszystkie rodzaje.

Liczebniki od 5—10 mają loc. plur. na *-ix:* v ṕęćix końax.

Konjugacyja.

§. 37. Z aorystu zachowała się tylko 1. osoba sing. od słowa być: gdybym móg, tobym přysed do ćeƀe, gdybym ḿáw stófke, kuṕuwbym se kᵤöńa.

Part. praet. act. na -łъ przybiera w 1. os. sg. *-ch (-x)*, lub *-ech (-ex)* og. pol. *-m*, *-em*; końcówka ta *-x (ch)* może nie tylko do part. ale i do innych słów przystępować: zajonex mu bydwo, p$_u$öżycywex $_u$öd ńeg$_u$ö k$_u$öpacḱi, xawpex mu p$_u$östav́uw.

1. osoba sg. słowa być, ma także końcówkę *-x (ch)*, *-ex (ech)*, jezdex f xawṕe, jezdex na vyx$_u$ödnem (zabieram się do wyjścia).

Pod wpływem analogii 1. osoby sing. praes. mają 1. plur. praes. słowa następujących klas:

1) słowa kl. I., których tem praes. tworzy się za pomocą suff. *-e-*: ńesemy, ṕekemy, pletemy.

2) słowa kl. II., których tem. praes. utworzony za pomocą suf. *-no*, *-ne*: dźv́ignemy, zgasnemy, zasnemy.

3) słowa kl. IV., których tem. praes. urabia się za pomocą suf. *-i*: kfálemy, v́idzemy.

4) słowo posiłkowe być ma futur. 1. os. plur. bedemy.

Wzory języka.

§. 38. Z poezyi.

Swa śirotecka p$_u$ö fśi,
nadeśli je dva pśi,
ńiḿáw śe kto zebrać,
śirotecki $_u$ögnać.
Zebráw ći śe zebraw
sám páńezus z ńeba,
$_u$ögnáw śirotecke kaváweckem xleba.
Kas ty jidźes śiroteck$_u$ö,
ty malutḱe dźéćǫteck$_u$ö?

$_u$öjca, matḱi sukać.
$_u$öj f cudze kraje zajdźes,
matuśe ńe znajdźes,
a v́idźis ty śiroteck$_u$ö,
ty malutḱe dźéćǫteck$_u$ö
hańok tén javorek,
a za tym javorḱem
stoji tam k$_u$öściółek.
Uwomze se gawǫzecke
na tym javorecku
i gřebáj ṕásecek,
p$_u$ö matcynem grob́e.
A któs to tam dudńi p$_u$ö tym mojem grob́e?
A já tés matuśu, puśćes ḿe d$_u$ö śeb́e.
$_u$öj! cózbyś jaf rob́uwa mawǫ śiroteck$_u$ö?
$_u$öj cemze byś jaf zywa mave dźećǫteck$_u$ö?
K$_u$öřonḱibym gryzwa, b$_u$öžom mannom zywa,
azebym matuśu tam přy tob́e bywa.
A jidze ty śiroteck$_u$ö,
ty malutḱe dźéćǫteck$_u$ö
do m$_u$öde maćeře,
a ńexze uóna ćeb́e $_u$ömyje, $_u$öṕeře.
$_u$ö jak ći ḿe myje
nakrǫcá ḿi syje,
a jag ḿe $_u$öbwócy
p$_u$ö źeḿi ḿe vwócy;
a jak ci ḿe cese,
t$_u$ö za kozdem vwosem kref ćece,
Sfojem dźićǫteckom jajeśńice smazy,
a mńe śirotecce $_u$öfšanyk pléf spařy.
Sf$_u$öjem dźéćǫteckom wyzeck$_u$ö vyśćele.
a mńe śirotecce p$_u$öd wavom p$_u$öśćele.

A jak ći vyńikwo dvox ańowkóf z ńeba,
vźeńi śirotecke za rǫcḱi d$_u$ö ńeba.
A jak ći vyńikwo dvox judásóf s ṕekwa,
p$_u$örvali mac$_u$öxe, p$_u$övlekli d$_u$ö ṕekwa
i p$_u$sadźili jo na żeleźnem st$_u$ölcu,
dali ji ṕić smowy ze vřǫceg$_u$ö garcu.
Zeby já śe mogwa na tamtén śf'at vróćić,
uḿawabym já tés śirotkaḿi řǫdźić.
N$_u$öśḱibym jix mywa
i tén bród bym ṕiwa,
a jábym sirotkom p$_u$öřǫdek rob́iwa.
A muśáwby ći śe f k$_u$öwo śf'at $_u$öbróćić,
zebyś śe ty kćawa na tamtén śf'at vróćić.

b)

V'idźáw ći já v́idźáw f k$_u$öśćele u fary,
jakto tam pańenḱi skwadajom $_u$ökf'ary:
ńe patřom na kśǫsḱi ańi na páćorḱi,
tylko śe zmáv́ajom do dobre synkárḱi,
zájdo do synkárḱi: „kfarte vótki dejće,
a drugo naléjće, na stole postáf́će,
ḱeluska v́elǵego, bo ńimámy casu,
zeby my ńe brawy $_u$öd matek xawasu“.
Jidźe córka do domu gwova śe ji kf'eje.
$_u$ö ty moja córko, cós ći śe to dźeje?
Jezeliś ty dziśáj gořáwḱi ńe ṕiwa?
Jag já mame koxám f kośćelemem bywa.
Jidźe matka do karcmy, pytá śe synkárḱi:
Nie bywa tu moja córka, nie ṕiwa gořáwḱi?
$_u$öj nie bywać tu sama, bywo jix tu śtyry,
$_u$öśem ṕówgarcóvek gořáwki vyṕiwy.
Jidźe matka do domu, b́eře śe de ḱija,
$_u$ö ty staro carovńico, mozebyś ḿe b́iwa.

Xustecka na syji s pręcatego vorka,
jesce ji je ƀeře za vótke synkárka.
Mám třev́ikóf páre „öt samego śf'ęta,
jak śe v ńe ustroje vyleźe ḿi ṕęta.
Mám jedne spodńice snurḱem „öpsyvano,
na cál bwota na ńi, třy roḱi ńe praná.

c)

Stoji u vody xwopcyna mwody,
fstáńze, fstáńze moje dźéfce, dej końom vody.
Jakze já mám fstać,
kóńom vody dać,
ḱe já bosá,
źimná rosa,
ńémoge vystáć.
Más dv́e xusteḱi,
„öviń nozeḱi,
jag ḿi pámbóg dovspomoze kuṕe třev́iḱi.
Ńe kupuj ty mńe, kup se sám soƀe,
mám já „öjca, mám, já matke, kuṕom uóńi mńe.

d)

Tam za řykom, tam za syrokom
jeśći ta lipka źeloná,
a na ty lipce, na ty źelony
třy ptáskov́e śṕévajo.
Ńe som ći to ptáskov́e,
jino kavalirov́e,
i gádajo se „ö gřecny dźefcyńe,
którému śe dostańe.
Jedén gádá: „moja to",
druǵi gádá: „jag bóg dá",
a třeci gádá: „moja najḿilejsa,
uóna ḿi śe podobá".

e)

Tam za řyckom, tam za syrokom,
jesći ta wǫcka żeloná;
a na ty wǫcce, na ty żelony,
jes ta jaśinek bardzo zrańony.
Přysed do ńego tatuńa jego,
„ö jaśu, jaśu, co ći taḱego?
„ö mój tatuńu jidź prec „ödemńe,
moje serdusko uḿirá ve mńe.
A na ty węce, na ty żelony,
jesta jaśinek bardzo zrańony.
Přyswa do ńego mamuńa jego,
„ö jaśu, jaśu, co ći taḱego?
Moja mamuńu jidź prec „ödemńe,
moje serdusko uḿira ve mńe.
A na ty węce, na ty żelony
jes ta jaśinek bardzo zrańony,
Přysed do ńego braćisek jego,
„ö jaśu, jaśu, co ći taḱego?
„ö mój braćisku jidź prec „ödemńe.
moje serdusko uḿira ve mńe.
A na ty węce, na ty żelony,
jes ta jaśinek bardzo zrańony.
Přyswa do ńego śostřycka jego,
„ö jaśu, jaśu, co ći taḱego?
Moja śostruńu jidź prec „ödemńe,
moje serdusko uḿira ve mńe.
A na ty węce na ty żelony
jesta jaśinek bardzo zrańony.
Přyswa do ńego k„öxanka jego,
„ö jaśu, jaśu, côs ći taḱego?

Moja k„öxanko přytul śe ku mńe,
moje serdusko „öžyje ve mńe.

f)

V vadov́icak, średńem domu,
syjo mondur, ńe v́ém komu;
syjo mondur, kabáćik
na ńedźele, na śf'ęćik.
A jak ći ḿi mondur syli,
třy razy ḿe na dzeń b́ili,
zebym go sanováw,
na kazdy dzeń pucováw.
Jag ḿe v mondur „öbwukali,
„öcka moje zapwakawy:
„bože mój, śf'eće mój,
jaḱi droǵi mondur mój".
Jagem śadáw na k„öńiśa,
zaźv́ękawa sabeluśa,
„öpcǫski („östroǵi) dźvękawy,
panny ḿe pwakawy.
Jagem maśerováw,
„oćec na mńe vowáw:
„Synu mój, povróć śe,
bo já će vyxováw,
synu mój, s panemboǵem maśeruj".
A já jade, pán cysář ve v́édńu stoji,
uón śe z nańi do vojny stroji,
uón nám za to ńebože,
daje nám xlép, ṕińǫdze.
Stamty strony na podolu
bijo śe zojḿiře f polu.
Cém śe b́ijo? sabelkańi,
kref śe leje strumykańi.

Jedén vowá sabelecḱi,
né ustǫṕe z vojenecḱi.
Druǵi vowá xleba, soli,
P$_u$ö k$_u$ölana ve krf'i stoji.
Třeći vowá: śostro, śostro dej ḿi kauńa,
b$_u$ö p$_u$öjade na turońa (turka).
Śostra k$_u$öńa mu dawa
i řevliv́e zapwakawa.
Ne pwać śostro, ńe pwac brata,
vróći ći śe za třy lata.
Minew rok ji putora,
jaz zojḿiře jado z boja.
A vitájćes vy panov́e,
gdźes ta mój brat jes na vojńe?
Jes uón tamok f scyrem polu,
třymá gwove na kaḿeńu,
a k$_u$öńicek vele ńego,
gřeb́e noskom, žawuje go.
Vygřebáw dów po k$_u$ölana,
i poxováw sfego pana.
Zeby já ḿáw sfego pana,
jádáwbym se gowe źarna,
teráz ńimám śana, swomy,
to ḿe zjedzo kruḱi, vrony.

g)

Zebřydosḱe ṕékne p$_u$öla,
já jix $_u$örać ńe bede.
Pov́édzze ḿi moja nájḿilejsa,
cy ja na vojne pude?
Já na vojne ji z vojiny,
a tyś śe ńe vydawa,
pov́édzze ḿi moja nájḿilejsa,

na k„öguześ cekawa?
Jám cekawa, jám cekawa na ćeƀe ty jaśińu,
jak śe ty d„ö nás z vojny vrócis, to já pude
za ćeƀe.
Tén ṕeštřonek, coś ḿi dawa,
ja go nośić ńe bede,
ćisne go na pośrodek mořa,
zverbuje śe na vojne.
Te xustecke coś ḿi dawa,
to je za śuf'ice mám,
byś ty soƀe „ö tém ńe myslawa,
ze će za najlepso mám.
F xowomuńcu na ferplacu,
já tam bede v glindźe stáw;
bedo ḿi śe pany „öficéry přypatrovać,
jak śe bede muśtrovać.

h)

S tamty strony v„ödy
stoji vwoṕec mwody,
zebyḿ g„ö d„östawa,
pośćuwabym środy;
pośćuwabym środy,
p„öśćuwabym ṕątki,
zebym g„ö d„östawa,
na źelone śf'ǫtḱi.

i)

W wielki czwartek chodzą po domach chłopcy, ubrani w różnokolorowe wstęgi z papiéru, po záckach. Gdziekolwiek przyjdą, mówią „öracyje. Daje się im, co łaska, ale najczęściéj jedno lub dwa jajka.

U żyda mówią:
Na k„öśćele gávka,

f k$_u$öśćele piscáwka,
u naseg$_u$ö zyda jes d$_u$öbrá g$_u$öřáwka.
Žyd g$_u$öřáwke leje,
žydófka śe śḿeje.
Ńe śḿejze śe d$_u$ö mńe, b$_u$ö ḿi śe $_u$özleje, dyks

U katolika:

Ślicná lelijá v $_u$ögrodźe vykf'itá,
Panna Maryjá jezusa v́itá,
v́itá, v́itá d$_u$ö domu sf$_u$öjeg$_u$ö
p$_u$ödle ub$_u$öǵeg$_u$ö:
Bédźe rypka z ḿodem,
ńe um$_u$öřy gwodem,
i kapwon ṕecony,
ńexze bedźe jezus krystus p$_u$ökfálony, dyks.
Přezácne tandykáře (?) tryjumfującego,
który śe napatřuw p$_u$öselstfa vesowego,
vdźáw ve v́elgi cvártek k$_u$örone ćérńovo,
v́edom jezusa na góre g$_u$ölkovo;
tam śe zegná ze sfom matkom,
pudźe d$_u$ö $_u$ögrojca,
tam bedźe křyzem lezáw,
prosǫc sfeg$_u$ö $_u$öjca,
dlá cwov́eka gřysneg$_u$ö.
Bedźe křyzem lezáw
i $_u$öt straxu lękańá,
serdecńe žawováw.
Řućili śe $_u$ökrutńe,
v́ǫzo p$_u$övrozaḿi,
provadzom g$_u$ö d$_u$ö ḿasta
ḿędzy p$_u$öx$_u$ödńaḿi,
provadzo d$_u$ö anása;
anás g$_u$ö $_u$ödeswáw jaze d$_u$ö kajfása,

kajfás g$_u$ö $_u$ödeswáw starośće řymsḱemu,
a starosta řymsḱi jaz golilejsḱemu,
golilejsḱi śe přypatřuw d$_u$öbře jezusov́i,
vdźáli b́áwo šate, z ńim ku ṕiwátov́i.
Piwát vydáw dekret, aby byw b́ic$_u$övan
jezus d$_u$ö křyza $_u$ökrutńe přykuv́an, dyks.

W wieczór przy pacierzu mówią:
Ukwadám śe spać,
ńimám se co poswać.
Vańelijó śf'ęto se p$_u$öśćele,
křyzycḱem śe śf'ętem $_u$ödźeje.
Pude na panajezusove męke,
vezne krf'e na ręke.
Ućekájće satany ze śtyrek kǫtóf a ṕǫty dřv́aḿi,
jidźe tu nośf'ętšá panna z ańowaḿi,
bedźe tu n$_u$öcovawa z naḿi.
Ańele b$_u$öży strózu (stròze) mój,
ty zafše přy mńe stój,
jag ve dńe tag v nocy
bǫdź ḿi na p$_u$ömocy,
broń ḿe $_u$öt fšystḱeg$_u$ö zwego
i $_u$öt carta překlętego,
bym go ńe v́idźáw,
ḱedy bede uḿiráw,
bym v́idźáw śf'ęto Anne
c$_u$ö p$_u$örodźiwa náśf'ętšo panne,
náśf'ętšá panna b$_u$özégo,
co na dřev́e umar křyza śf'ętego.
Dřevo přenájślaxetńéjse,
dáw se přeb́ić ręce, n$_u$öǵi,
ćece śńeg$_u$ö asyn droǵi,
ćece śńeg$_u$ö ślicná zdraja,

pᵤözyvawa dusa mᵤöja.
A bᵤödejeś pᵤözyvawa,
na v́eg v́ekóf królovawa. Amen.

j)

Pacierz do św, Mikołaja.

Ktᵤö do śf'ętogo ḿikowaja páćorek máv́á
tén ńigdy f ṕekle ńe pᵤöstává,
bo go sám páńezus máv́áw,
ḱedy na prav́icy stáváw.
A zyne já, zyne to bydewko sfᵤöje na żelono
węke
pᵤöt panajezusovo męke,
pᵤöt nájśf'ętše pańenecki
koronećki,
pᵤöt śf'ętegᵤö ḿikowaja ƀicycek.
Śf'ęty ḿikowaju
veś kluce ᵤöd raju,
zamkńij bᵤörovemu psu i bᵤörovy suce
pasceke,
ńeg mᵤöjegᵤö bydewka ńe dráṕe,
krefḱi ś ńegᵤö ńe kᵤöṕe,
ńe z mᵤöje pᵤömocy,
z nájśf'ętše pańenḱi pᵤömocy,
ze śf'ętegᵤö ḿikowaja pᵤömocy
i ze fšysḱik śf'ętyk pᵤömocy.

k)

Vesele ptáce.

Sova ṕivo vařy f kręzlovy dźuře,
swov́ig ji pomagá f cyrvonem kaptuře,
srocka placki ṕece, kafka ji pomágá,
jazy se f celuśćak plecy ᵤöválawa.
Myska xléb vysádzá, kᵤötek na ńi śádá,

pšik kₙöće ńawoće,
ńe přeskádzáj robₙötka v robₙöće.
Přylećáw bₙöcoń,
zaráz xleba pₙöcon;
přylećawa capla,
zaráz gₙö f pys xlapwa.
Přylećawy kafḱi,
nastrojuwy łafḱi,
Přylećawy vrony,
nastrojuwy zvony.
Přylećáw skₙvronek,
styrknyw za zvonek.

l)

Stamty stronz za Varsavom,
ₙözyńuw śe vróbel skavom.
Fšystkik ptáskóf zaprośili,
a ₙö soẃe zabácyli.
Gdy śe sova doẃedźawa,
na vesele polećawa;
śadwa sobe na přyṕecku,
kázawa grać po ńimecku,
i vyẃedwa vróbla f táńec,
staraśuw ji średńi palec;
ₙö ty vróblu, ty kₙöśláku,
ńe taraś ḿi pₙö palicu,
bym śe ludźi ńe fstydźiwa,
ₙöcybym ći vywuṕiwa.

§. 39. Proza.

Historyjá uö śirotce.

Bywa jedna śirota ji ḿawa macuöxe. Ta macuöxa ji bardzo zwoś roƀuwa, duö kuöśćowa ji xodźić ńe davawa. Co uóńi vypluli, jak přǫdlii, to kázali to uóny puözƀirać ji spřǫś. Ńic ńeḿawa jino spuödńice i górńice s teguö. A co prośiwa ḱedy duö kuöśćowa, to ji ńe dawa, jino je spřezyvawa, ze má břytko spuödńice i górńice, jagby to f tém swa; jino śe ubrawa ze sfuöjom córkom ji puöswa duö kuöśćowa i v wav́e se śádawa, a śirotka pwakawa i zafše kuöronecke máv́awa, jak krove uöpatrovawa. Ji ráz v jedne ńedźele bardzo prośiwa, zeby ji téz duö kuöśćowa puözvuöluwa jiś, a una uösuwa kaše duö śḿeći i duöṕiro móv́i ji tag: „uö jej! kaša ḿi śe uösuwa duö śḿeći, muśis jo zƀirać, ńe pudźes duö kuöśćowa. Śirotka vźena kuönefḱi, jidźe puö vuöde ji pwace. Ji vyswa taká ślicná pańi duö ńe z te vuödy, a to bywa matka buöská, ji pytá śe je; „ceguö pwaces?“ a una puöv́edźawa: „cóz ńimám pwakać, mám bardzo uöxuöte duö kuöśćowa, a jesce ḿi razu ńe dali; uösuwa kaše duö śḿeći i kázawa ḿi zƀirać“. Duöṕiro ta pańi dawa ji přyuödźeve ji sukńe puödobne duö suöńca ji duö ḿeśǫca ji třev́icḱi zwote. Uƀeř śe pańenkuö, ji jidź duö kuöśćowa. Muöja pańi drogá, jagze ja téz pude duö kuöśćowa, ḱedy ḿi kázawa uöƀád guötovać? Jidź ji uƀeř śe duö kuöśćowa, uöƀád bedźes ḿawa naguötovany ji kaše vyzƀirano, jak přydźes s kuöśćowa. Macuöxa śedźi v wav́e stom sfuöjom córom, jidź ji klękńij před ńom, ji ńe uöbźiráj śe, a přyuödźeve sxuö-

váj na xlévek. Noj ji uuna p„öswa d„ö k„öśćowa, klękwa přet tom mac„öxom. Mamo! a skądze śe vźena nasa Maryśa, gádá córka d„ö mac„öxy, tag ślićne ubraná? A mama ji móv́i: „gdźezby uuna taḱeg„ö ślicneg„ö ub́oru vźena?“ Ale uuna mamo, b„ö tako tfář má jag uuna, nasa Maryśa. Śirotka vyswa s k„öśćowa ji leci d„ö domu; vźena k„öronecke ji móv́i páćorek v górńicce, „öpatruje krovy. A macoxa přyswa s k„öśćowa ze sf„öjom córom ji leco d„ö stajńe, cy śirotka jes, a śirotka juz u króf st„öji ji k„öronecke móv́i, tejag zafše máv́awa. Maryśu tyś bywa f k„öśćele. Mamo ńe bywam, b„ö któzby byw za mńe „öb́ád g„ötováw ji f cémzebym bywa? f ty górńicy? Ale tyś bywa! b„ö taká bywa na tfářy ji vwosy jag ji ty. Ale ńe já bywa, b„ö któzby byw za mńe rob́uw? Trfawo tak cawy tydźéń, jas přyswo v ńedźele, śirotka prośi d„ö k„öśćowa a uuna vźena jaglane kaše ji umyśńe „ösuwa d„ö śḿeći; „ö ńe pudźes d„ö k„öśćowa, b„ö muśis kaše zb́irać, b„ö ḿi śe téz „ösuwa. Mac„öxa śe ubrawa s córom ji p„öswa, a śirotka vźena k„öneŕḱi ji pwace, ji jidźe p„ö v„öde. Vyswa taká sama ślicná pańi ku ńi, ji pytá śe je: „ceg„ö pwaces?“ B„ö ḿi téz mama d„ö k„öśćowa ńe dawa jiś, „ösuwa kaše. Ta pańi p„öv́edźawa ji: „Jidź do k„öśćowa, b„ö „öb́ád ug„ötujo za ćeb́e, kaše vyzb́irajo. Vyjdź s k„öśćowa ji ńe „öbźiráj śe, b́eś prętk„ö, x„öćby ći ḿaw třev́iceg „östać v sm„öle, t„ö śe p„ö ńeg„ö ńe vracáj“. Ji vyswa śirotecka s k„öśćowa, up„ödobawa śe bardzo jednomu królov́icov́i i rádby byw śńom móv́ić, skǫt taká panna ślicná. Vyb́egwa una s k„öśćowa i tén królov́ic zaráz za ńom i kce s pannom móv́ić, ale panna śe ńic ńe „öbźyvá. B’ék tak

za ńom, ze śe d$_u$öv́é, skǫd uuna jes, jaz matka b$_u$ö-
ská spuśćuwa kwumbko mgwy, i mgwa je zakrywa, ji
uun je ńe v́idźáw i z$_u$östáw smutny, a dźefcyna zaswa
d$_u$ö domu. Na drugo ńedźele królov́ic śe nastrojuw
ze smowom, p$_u$öjexáw s f$_u$öryśicem ku k$_u$öśćowu, ji
becke smowy wźeńi ze sobom, ji pov́edźáw f$_u$öryśi-
c$_u$öv́i, ze jak tu pudźe taká panna ṕékńe ubraná, pře-
xyl becke ji vyléj sm$_u$öwe před ńom, a uuna ńe pu-
dźe přeće přes te sm$_u$öwe. Panna jidźe s k$_u$öśćowa
a królov́ic leći za ńom, kce c$_u$ö ś ńom móv́ić. Jidźe
dźefcyna bes smowe, ńepytá ńic. Třev́iceg ji z$_u$östáw
f sm$_u$öle, uuńi vźeńi třev́iceg ji vypuc$_u$övali, a uuna
p$_u$öswa bes třev́icka. Terás pedźáw królov́ic, ze rob́i
bál na fšystḱe panny, zeby śe p$_u$ösx$_u$ödźuwy, zeby
třev́icek přyḿeřywy, które panny jes třevicek. Třev́i-
cek přyḿeřajo, na zádno śe ńe přytref'uw. Zaś pán
zrob́uw bál na fšystḱe dźefcyny ze fśi, azeby třev́i-
cek přyḿeřyć na ktoro. Lec třev́iceg na zádno śe ńe
přytref'uw. Roskázáw królov́ic lokajovi x$_u$ödźić p$_u$ö
domax ji přyvdźévać třev́icek. X$_u$ödźili ji přyḿéřali,
jas přyśli d$_u$ö teg$_u$ö domu, gdźe ta śirotka bywa.
Mac$_u$öxa śirotke sxovawa p$_u$öt k$_u$öryto, b$_u$öś f taḱi
górńicy břytḱi $_u$öpsarpany. Śirotka legwa p$_u$öt k$_u$ö-
ryto, mac$_u$öxa je k$_u$örytem přykrywa, co śf'ińe na
ńem bijajo. Noj ji přyśli tam, a mac$_u$öxa pokázawa
sf$_u$öje córke, a t$_u$ö m$_u$öje córḱi třev́icek. Třev́icek
přyḿéřali, ale ńé m$_u$ögli vdźać. Mac$_u$öxa p$_u$öv́edźawa
ze n$_u$öga uroswa, $_u$öbetńijće palice ji ṕęte. Vźeńi śe-
ḱiry ji $_u$öpćeńi n$_u$öge. Třev́icek śe skrvav́uw jak
vdźévali, ji ńe vdźáli. Stanyw k$_u$ögud na k$_u$öryće ji
zaṕáw kukuryku! Sukáće panny, a panna lezy p$_u$öt
k$_u$örytem. Přylećeli, p$_u$ödn$_u$öso k$_u$öryto, a tu lezy śi-

rotka v górńicy uöpsarpany. B'éro je za ręke, ji přyvdźévajo třev́icek na nuöge. Ji třev́icek pékńe na nuöge vláz, buö jeji byw; una pwace ji vymáv́á śe, zé ńe jeji třev́icek, ale uuńi ńic, jino gádajo na ńe, gdźe más druǵi třev́icek? puökáz, buö tfuöje som třev́iḱi. Pytajo śe je: „gdźe más te ṕékno přyuödźeve?“ a uuna śe vymáv́á, ze ńimá. Noj ńimogwa śe vymóv́ić, puöswa na xléveg ji přyńeswa sfój ṕékny ub́ór. Ji dali znać duö królov́ica. Królov́ic přyjexáw ji śirotke ubrali, ji terás śadáj śirotko z naḿi duö puövozu. A macuöxa vyskuöcywa ji ńe dawá ji śadać jino móv́i, ze jéji córka bedźe śadać a uuna ma zuöstać v domu. Ale królov́ic vźon śirotke za ręke ji fsadźuw jo duö puövuözu, ji puöjexali uöd macuöxy, ji puöńeśli na zápuöv́édź. Kśǫc zápuöv́edźi vyvowáw ji królov́ic śe s tom pannom uözyńuw, ji zrobili vesele, ji śirotka zuöstawa królovom.

Podania o strzygoniach.

Bywa jedna guöspodyńi, ji xuövawa dźifke ji paropka; ḿawa dva duxy; zafše ńalepke ṕékńe śḿatawa na nuöc jag uötpáluwa na v́eceřo, a davawa cęstuö kref ty celadźi, a uunem dźivno bywo, skǫd uuna te krf'e b́eře, ḱe ńe zab́uwa ańi ćelęća ńi śf'ińe, a to jim ńe smakuövawo. Parobek juz ńé móg teguö jádać. Dáw puözór. Jedneguö v́ecuöra puökwadli śe spać, ji parobeg dáw puözór. Jag vyb́uwo jedynáśće guödzin, guöspuödářa f xawṕe ńe bywo, puöswa muöja guöspuöduyńi na puöle, ji stanywa. Parobek vyset puötxyluw dřv́i a guöspuödyńi stuöji. Zwaṕuw je za barxatḱi, uöbrućów je duö dřv́i gębom, puöćće guöspuödyńi duö xawpy, ceguö vy stuöjiće. Ale uuna śe ńic duö ńeguö

ńe uöbzyvawa. Puösed nazád ji puöwozyw śe spać, a uune uötset. Lezáw tag dwuguö a guöspuödyńe ńe v́idać bywo. Puösed nazád a uuna stuöji tag jag jo uöbróćuw. Přylećáw tén duk uö dvunásty guödźińe, ji břęcy buö ćawo bywo uöbrócone. Parobek zgwuṕáw duö kšty, cuö śe tuö dźeje, a uuna taká bywa jag ńežyvá ji uöbrućuw je nazát tejak ṕérv́i bywa, jak sama stanywa. Duöṕéro tén duk skuöcyw do ńe. Łuna duöṕéro vźena ji přyswa duö xawpy a parobek śe sxuöváw ji přyswa, puöswa na nálepe, ji zacena řygać tom krf'om, cuö tén duk nacyckáw s teguö, na kuögo śe gńévawa. Noj parobek to v́idźáw. Fstawa rano, spuöřǫdźuwa te kref, narob́uwa zaś te puösoḱi. Davawa jim jeś, parobek juz ńe jád, buö juz v́edźáw, cuö tuö bywo. Přyjexáw guöspuödář, parobek uöskardzyw, ze guöspuödyńi tag rob́i, guöspuödář uötpásáw páska, ji zacon babe b́ić.

Byw gróbář, přy smyntářu ḿáw puöstav́ono xawpe. Střygońe tag guöńili puö tym smyntařu, a uun często xlép ṕékáw. Uuńi jak puöculi tén xlép, lećeli duö gróbařa, jino jim śe kowtony na gwov́e uözv́ijawy, stǫska cérvoná puöt šyjom ji kuöšula b́áwa. Ji přylećeli duö uökna ji buw, buw v uökno „daváj buwe“. Puörváw buwe ji puölećáw duö grobu. Za ńedvuǵi cás leći druǵi stǫskom uöpásany, ji přylećáw ji zaś buw, buw „daváj buwe“. Muśeli vźǫś buwe ji dać.

Bywa Kaśa ji Jaś. Ji tak śe lubili, že tén Jaś śe ḿáw žeńić s tom Kaśom. Jaśa vźeńi na vuöjne, Kaśa zuöstawa. Jag jexáw na vuöjne, tak se dali ręce, ze śe juz uöba ńigdy ńe uözwǫco, ze uuna ńe pu-

dźe za jinkseg„ö ańi uun śe tés z jinksom ńe bedźe żeńuw. P„öv́edźáw, zeby g„ö cekawa, ze uun přyjedźe z v„öjny, t„ö śe bedźe żeńuw. Tén p„öjexáw a uuna z„östawa. M'inywo śedém lát, a Jaś z v„öjny ńe jedźe. Kaśa kazde n„öcy pwakawa za Jaśem ji móv́iwa, ze pevńe ji Jaśa zabili na v„öjńe. Bywa se sama v jedny jizdepce. Jedne n„öcy buřy śe d„ö ńe ji pytá śe je: „cy śṕis Kaśu? Pujze ḿe"; „a kt„öś ty jes? ty Jaśu?" Uön ji zaś „ötpov́edźáw: „já Kaśu". Ji puśćuwa g„ö, a uun přyjexáw na śivem k„öńu d„ö ńe. „Zbiráj śe Kaśu, p„öjedźemy „öba". Uuna śe zebrawa, ji vźena c„ö sf„öje, ji p„öjexali. Jado tak f„ört, a Jaś móv́i d„ö Kaśe: „M'eśǫcek śf'éći, umarli jado, b„öjis śe Kaśu?" „Ńe b„öje śe Jaśu, b„ö s t„öbom jade". „K„öguty ṕejo a psy scekajo, k„öjis śe ty Kaśu?"; „ńe b„öje śe Jaśu, b„ö s t„öbom jade". Ji zajexali ve v́elģi las, Kaśa śe bardzo přelękwa, a Jaś móv́i d„ö ńe: „M'eśǫcek śf'eći, umarli jado, b„öjis śe ty Kaśu? „Nie b„öje śe Jaśu, b„ö s t„öbom jade". Ji přejexali přes tén las, ji vyjexali na dróge. Jaś d„ö ńe móv́i: „k„öguty ṕejo a psy scekajo, b„öjis śe ty Kaśu?" „Ńe b„öje śe Jaśu, b„ö s t„öbom jade". Přyjexali jas ku k„śćowu. Kaśa jas cawa zadřawa. Jado za k„öśćów, ji přyjexali na smentář, a Kaśa ledw„ö za ńem swa „öt straxu. Ji přyjexáw na tén sf„öj gróp, śláz s k„öńa. ji cupnyw na grobe; gróp śe „ötfar. Móv́i d„ö Kaśe: „Vwaś Kaśu přodźi". A Kaśa mu móv́i: „Vwaź ze tés ty Jaśu přodźi, b„ö já ńe uḿe, já vlaze p„ötém". Ji vláz Jaś ji, gróp śe zavar, a Kaśa sk„öcywa d„ö gróbařa; byw tam blisko gróbář, a ḿawa rózańec ji skalṕéř. A tam lezáw f śeńi umarty f trudńe, ji dřvi zaparwa, zdjena skalṕéř ji

różańec, ji vwozywa na te trudne, na tego umarwego. A Jaś vylećáw, ji jedźe za Kaśom, ji buřy śe: „Braće puś ḿe!“, a umarwy „ötpovedźáw: „Ńe pusce će, b„öm jes zamkńęty“. „Ale puś ḿe braće!“ „A jagze će pusce, ḱem na śedém zamków zamkńęty?“. Vyƀuwo dvanáśće g„ödźin, Jaś „ötjexáw „öd grόbařa, a Kaśa d„ökšty struxlaná bywa. Jag śe dźeń zroƀuw, p„ösed grόbář d„ö k„öśćowa, ji Kaśa tés. Kaśa śe vysp„övadawa, ji „ö Jaśu „öpedźawa. P„öset kśǫc ze śf'ęt„öśćaḿi na smentář, ji Kaśa téz ji k„öśćelny. „Ödvalili grόb a Jaś se lezáw na b„ök f trudńe céryony, ji d„östali g„ö, ji śćeńi mu gwove, ji un mόvi tag: „zebym já byw vedźáw Kaśu, ze ḿi ty tag zroƀis, t„öby ja byw jinacy st„öbom zařǫdźuw; jábym byw jesce jeźdźuw p„ö śf'eće, a tybyś bywa ńe“. Bywby jǫ m„öze uduśuw. Ji śćeńi mu gwove, ji vraźili mu kartke d„ö zębόv, ji vraźili g„ö nazád d„ö grobu ji přygřebali. A Kaśa s teg„ö straxu ńe żywa jino dva dńi, třećeg„ö umarwa. Ji p„öxovali je na jednem b„öku, jeg„ö na druǵem, zasadźili t„öpole na jeji groƀe. Ta t„öpola bardzo sp„öro roswa, ji skřyvuwa śe jaz d„ö Jaśoweg„ö grobu.

Podanie przywiązane do zamczyska w lesie barwałdzkim, pod Kalwaryją zebrzydowską.

Byw v barvacḱem leśe zámeg velǵi, pawac. Bywa tam v ńem jedna kśęzná. Nazyvali jo cárnokśęźńicom. M'awa třy córḱi. Te córḱi bardzo wadne bywy. D„övedźeli śe panove, ze tam jes taká xraƀiná ji córki má. Ji vybráw śe ráz jedén ji p„öjexáw tam d„ö nik. Zajexáw, uny g„ö přyjeny, pić mu dawy ji jeś tag, ze as śe „öṕuw. Ji p„öwozyw śe spać. Jak

carn$_u$ökśęźńica uswysawa, ze $_u$ön jas xarcy, ze śṕi d$_u$öbřé, vźena se n$_u$ös, p$_u$öswa, ji zaƀuwa g$_u$ö i $_u$ödebrawa c$_u$ö ḿáw, ji ṕińǫdze a uuneg$_u$ö zak$_u$öpawa. Přyjexáw druǵi, ji uuna tak samo zroƀuwa jag ji s tamtem. Ji tak přyjexawo jix ji v́ęcy, a uuna ze fšystḱeḿi tag roƀuwa, jaz jednemu bardzo królov́i dźivno bywo. Ji p$_u$ömyśláw s$_u$öƀe, ze uun tam p$_u$öjedźe. Ji tag zroƀuw, jak p$_u$ömyśláw. Kázáw śe $_u$ökuć blaxom, no ji p$_u$ojexáw, ji zajexáw, ji přyjeny g$_u$ö, vźeny g$_u$ö trakt$_u$övać, jeś ji pić mu davać. Ale uun mǫdry byw, ańi ńe jad duzo, ańi ńe ṕuw. Jak śe jus tak $_u$öṕuw, uuny myślawy, uwozyw śe spać. A cárn$_u$ökśęźńica jag uswysawa, ze uun juz xarcy, vźena nós ji p$_u$öswa, přyḿeřywa mu d$_u$ö ṕerśi, ale nós ńe sed dalek$_u$ö, jino zaráz stanyw, a blaxa na ńem zaźv́ęcawa; uuna móv́i: „c$_u$ös taḱi pán tfardy?“ A uun ji $_u$ötpov́edźáw: „A takáś pańi masná?“ Noj uun vźon, $_u$öbráw se ji má vyjézdzać, ji vźon ji překlon cawy tén dvór, c$_u$öby śe zapád d$_u$ö źeḿe, ji $_u$ödjexáw. Ji te panny bardzo pwakawy, ḱeby uuny śe téz m$_u$ögwy d$_u$östać na v́iř, tam bardzo laƀedźuwy f ty źeḿi. Leśńicy x$_u$ödźuw p$_u$ö leśe, swysáw te skuḱi ńeráz. Jedneg$_u$ö razu jak tam vźeny bardzo laƀédźić, tag leśny p$_u$ötset tam na t$_u$ö ḿejsce, přypatřyw śe, a tu v́idźi třy panny, ji zapadńony dvór v źeḿi. Ji vźeny g$_u$ö prośić, zeby jik téz móg jak$_u$ö vybav́ić, by uuny m$_u$ögwy śe jak$_u$ö na v́iř d$_u$östać; $_u$öp$_u$öv́edźawy mu, zeby vźon ze s$_u$öbom śf'ęt$_u$öśći $_u$öt kśędza, ji ze jig d$_u$östańe. Ale uun teg$_u$ö ńe zroƀuw sám, b$_u$ö śe báw. Ji přy tym leśe byw tam pustelńik, ji uun t$_u$ö p$_u$öv́edźáw tymu pustelńik$_u$öv́i. Pustelńik vyswysáw t$_u$ö fšystk$_u$ö, p$_u$ösed d$_u$ö kśędza ji,

ᵤöpedźáw tᵤö fšystkᵤö kśędzu, vyspᵤövadáw śe; kśǫc mu dáw śf'ętᵤöści, cᵤö bywa dźevęć razy śf'ęcᵤöná. Ji pᵤöset pustelńik tam na tᵤö ḿéjsce, noj ji uuny mu pᵤövedźawy tak: „Xᵤöćby lećaw ᵤögeń, xᵤöćby lećawy jascurḱi ji vęze, padavice, źḿile, tᵤö ńic ńe pytájće, jino ćǫkće dᵤö góry láske, tᵤö my vyjdźemy s tom láskom; uun pᵤödáw jim, uuny śe pᵤöxvytawy, ćǫgńe, a tu śe mu syṕe na ręce, ji na ńegᵤö tᵤö fšystkᵤö, tén ᵤögéj, te żaby, te jascurki; ale cᵤö spadńe, tᵤö mu zádne ńic ńe roḃi. A ńe pᵤövedźawy mu ᵤö kᵤötak. Jagby kᵤöty přyswy ji drápawy, tᵤö mu téz ńic ńe zroḃo. Ji ćǫgńe tag, ji přelećawo tᵤö fšystkᵤö, ji ńic mu ńe zroḃuwo. Ji vyćǫgnyw, cᵤö jus te nájstarso bywo vidać pów na vé́šu. Přylećawy, jag gᵤö vźeny drápać pᵤö rękak, tag uun ńebᵤörák muśáw puśćić, tag gᵤö drapawy. Jak puśćuw, tak spadwy bardzo gwębokᵤö, ji tam ᵤöstawy śedźeć na veḱi amen.

Słownik wyrazów.

A.

akurat, rekurat, rekuratńe: zupełnie tak samo.

B.

bapka (babka): 1) żebraczka, 2) anus, 3) roślina.
babrać: mazać, walać.
barwóg: słoma zmierzwiona.
barwozyć: zanieczyszczać śmieciami jakieś miejsce np. izbę.
bářc: rodzaj zupy z żyta lub owsa.

bańdźox: 1) brzuch, 2) przezwisko takiego, który dużo jada.
beśtefranty v. deśtefranty: żarty, fraszki.
na bezrok: na przyszły rok.
ƀelejaḱi: jakibądź.
ƀicysk$_u$ö: trzonek u bata.
ƀiják: krótsza część cepa.
b$_u$öginka: postać mitologiczna. Są to bardzo złośliwe kobiety. Mieszkają na dnie wód, gdzie mają bardzo piękne szklane pałace. Lubią porywać małe dzieci a podsuwać swoje, które są bardzo złe i brzydkie. Mają wielkie rzadkie zęby i ogromnie dużo jedzą. Chcąc, żeby boginka oddała porwane dziecko a zabrała swoje, trzeba dawać temu dziecku jeść w skorupce z jaja, i bić je na gnoju. Jeżeli jest ktoś bardzo zły, to powiadają o nim, że go musiały boginki odmienić. Nie wiadomo, czy mają mężów, bo o tych ostatnich nic nie słychać.
b$_u$öcyć śe: gniewać się.
b$_u$öcoń: boćan.
b$_u$ölák: wrzód.
brusek: okrągły kamień do ostrzenia nożów, siekier itd. Spoczywa w korytku, napełnionym wodą, i obraca się za pomocą korby.
buxnǫć: uderzyć.
burnus: paltot.
bwǫkać śe: wałęsać się.

C.

ceṕiny: akt wiązania chustki na głowie panny młodéj.
cepy: przyrząd do młócenia zboża.
cérv́enaty: czerwonawy.

cębřyna: ściany studni, nad powierzchnię ziemi wystające, już to z drzewa już téż z kamienia.
celuśće: dwa otwory w piecu chlebowym, którymi dym wychodzi.
cfawem: prędko; leć cfawem: biegnij prędko.
cuṕeć: siedzieć na ziemi.
cupnǫć, přycupnǫć: 1) usiąść na ziemi, 2) uderzyć nogą o ziemię.
cudák: przezwisko.
cygár: cygaro.
cyckać: ssać.
cynic: cenić.
ćamka: jest to zaciérka na gęsto ugotowana. Po wysypaniu na miskę rozgarnia się ją, a jak przechłódnie, wléwa się do niéj przetopionego masła lub słoniny.
ćapać, ćapnǫć: uderzyć kogo ręką albo kijem.
ćarax: szlachcic.
ćásek: narzędzie do wymiatania węgli z pieca chlebowego. Na długiéj żerdzi w poprzek umieszczony jest kawałek deski w kształcie odcinka koła.
ćǫzá: stan kobiéty brzemiennéj.
ćelny: o krowie na ocieleniu.
ćeknǫć: o garnku zepsutym, z którego woda kroplami wydobywa się, czy to przez ściany, czy téż przez dno.
ćęǵem: ciągle, ustawicznie.
ćelusék: buhaj.
ćiskać: rzucać; ćiskám, ćiśńij, ćisnyw, ćisnǫć.
ćizba, ćasno, jaká tés tu ćizba: jak téż to tu ciasno.
ćuwy: różne nieczystości w zbożu omłóconym.

ćurḱem: nieprzerwanie, o płynach, jeżeli się leją z naczynia przez otwór, zrobiony czy to w dnie czy téż w ścianach naczynia.

D.

dęga, dęǵi: części beczki, konewki lub putńi.
dukucny: dokuczliwy.
drob́ázg: małe dzieci.
duxem: koniecznie.
dyxtyk (tüchtig): dobrze, mocno.
dyrdem lećeć: szybko biéc.
dyrdáka lećeć: szybko biéc.
dyle: cieńsza część drzewa (wierzchołek), z jednéj strony siekierą zrównana; używają się na podłogi i powały.
dyxav́ica: słabość piersiowa objawiająca się ciężkim oddechem i mocnym kaszlem.
dyxav́icny: ten, który choruje na dychawicę.
dźerzák: krótsza część cép.
dźéza, dźéska: naczynie do wyrabiania ciasta na chléb

F.

faska: naczynie drewniane do przechowania mąki, kaszy itd.
flek: miejsce; b$_u$ödejeś pád na fleku, b$_u$ödej g$_u$ö zab́uw na fleku.
f$_u$örnál: woźnica.
f$_u$örmon: woźnica.
f$_u$öšpan: podwoda.
fraśki $_u$ö t$_u$ö: mniejsza o to.
fuca, fuwa: tyle co ćamka.
fuzýjá: strzelba.

G.

gádać: mówić.
gady: węże.
gadófka: 1) grzyb 2) parasol; jidźe p„öd gadófkom.
gawgán: 1) kawałek starego płótna, 2) stara część ubrania np. koszula, kapota, 3) człowiek źle się prowadzący.
gáv́édź: drób.
gavędźić: 1) rozmawiać, 2) zawadzać komu.
galas: nieporządek.
gawusyć: hałasować.
gǫzwa, gǫzwy: skórzane uszy, przymocowane na końcu bijáka i dzierzáka za pomocą szpagatu. Przez gǫzwy przewleka się sfora, i w ten sposób powstają cepy.
ǵizdák, ǵizdavy: nieporządny.
góra: strych.
gromacḱi: do gminy należący, np. gromacḱe ṕińǫdze.
grux: hałas.
gruseć na kogo, grusy, ńe grus, grusáw: wyrzucać komuś, że źle coś zrobił.
gřęda: drzewo, na którem kury siedzą.
gřáć śe, gřeje śe, gřéj śe, gřáw śe: pocić się.
guńa: kapota góralska.
guzdrać śe, guzdrá śe, guzdráj śe, guzdráw śe: wybierać się powoli w drogę.
guzdrawa: człowiek wybierający się w drogę opieszale.

X. (h, ch).

xadra: 1) stara szmata, 2) kobieta złych obyczajów.
xaraśny, dobry.

xárkać, odpluwać flegmę.
xarḿider, hałas.
xicel, xycel: oprawca.
xf'erutać, xf'erutám, xf'erutáj, xf'erutáw: chwiać, o-chwiewać, np. drzewko; ńe xf'erutáj dřṽaḿi.
xrapać: podczas spania wydawać ze siebie głos.
xud$_u$öba: bydło.
xuderlawy: chudy nieco.
xyba, xypka: szkoda, strata.
xysk$_u$ö: żywo.
xytać: chwytać.

J.

ja: tak (w odpowiedziach).
jajeśńica: jajecznica.
jawófka: krowa, która się jeszcze nie popǫdzawa.
jáz: staw przy młynie.
jary, jará, jare: o zbożu, które się sieje na wiosnę.
jecḿeńisk$_u$ö: pole po zżęciu jęczmienia.
jinaksy: inny.

K.

kapańka, kapajka: tyle co gǫzwa.
kaleńica: szczyt dachu, pokrywa się darniami lub pyrzem, lub pobija gątami.
kater: katar.
ḱepsḱi: 1) chory, 2) o pieniądzach fałszywych.
kfasák: garnek, w którym się barszcz kisi.
kfes (fest): mocno, silnie.
ḱijánka: przyrząd do prania bielizny.
kfaḱi, kwaḱi: karpiele.

kfatyra: 1) szyba w oknie, 2) mieszkanie w czyjimś domu, za pewnym wynagrodzeniem pieniężnym np. o studentach; ńe vém, cy juz mój syn vynaláz kfatyre, 3) o umieszczaniu wojska po domach, w czasie przechodu tegoż przez wieś.

k$_u$öwác: placek pszeniczny z sérem.

k$_u$öślák, k$_u$öślavy: mający pokrzywione nogi.

k$_u$öpacka: motyka.

klupšták: na krótkim trzonku 7 rzemieni, służy do bicia dzieci i trzepania sukień.

kráj: 1) ziemia, 2) krawędź, nie kładź flaski na kraju, bo spadńe.

krajka: pas ciągnący się po obu stronach sukna.

krebatka: krawatka.

krotny: przekleństwo; b$_u$ödejće krotńi vźeńi = bodaj cię djabli wzięli.

křyp$_u$öta: kaszel.

křyńa: skrzynia.

d$_u$ö křty: zupełnie, całkiem.

d$_u$ö kupy: razem; zbeř t$_u$ö do kupy: zbierz to razem.

kumora: 1) o spiżarni, 2) o komorze na granicy, 8) w wyrażeniu „mieszkać na kumorze“ znaczy: mieszkać u kogoś za pewnym wynagrodzeniem miesięcznym, czyli wynajmować u kogoś mieszkanie.

kumornica: kobiéta mieszkająca u kogoś na kumorze.

kućki: 1) święto żydowskie, 2) siedzieć w „kućki“, siedzieć na ziemi podobnie jak Turcy.

kuceć: siedzieć „f kućki“.

kuśić: namawiać do czegoś złego.

L. Ł. (W).

lága: wielka laska.

latośi: tegoroczni.

łezux: 1) lubiący długo spać, 2) próżniak.
logárka v. rogálka: narzędzie do rozmięszywania mąki we wodzie.
wadovać: kłaść coś do jakiegoś naczynia.
wońsḱi: przeszłoroczny.
wuṕéřca: zdziérca.

M.

maćek: żołądek.
majdać: ruszać czemś w różne strony, np. ṕes majdá ogonem.
maglovńica, narzędzie do gładzenia bielizny.
maglovać: gładzić bieliznę maglownicą.
máli, prędzy.
mamlać: walać.
ḿark$_u$övać: zauważyć.
ḿawḱi: drobny.
ḿerźeć, ḿerźi, ḿerźawo g$_u$ö: niepodobać się.
ḿéřva: słoma wymłóćona.
ḿig$_u$ötać śe: o przedmiocie, który poruszając się rzuca blask.
ḿig$_u$öta śe, 3 pl. ḿig$_u$ötajo śe, lub ḿig$_u$öco śe; ḿig$_u$ötawo śe śf'atwo.
ḿiśkář: ten, co ḿiskuje świnie.
ḿisk$_u$övać: wyrzynać, pozbawiać zdolności do zapładniania.
ḿitręga: strata czasu.
m$_u$öry (mory), niecierpliwość w najwyższym stopniu.
mowka: mąka.
módź: młode drzewka w lesie.
mrovec: mrówka.
msyć, msy, msyw: mchem w ścianach dziury zatykać.

mzéć, mzy, mzywo: o drobnym dészczu, który z mgły pada.
muskać: głaskać; muskać śe: często patrzeć się do lustra, i poprawiać na sobie toaletę.
mustrovać śe: stroić się.
myrxać: mierzwić.
myto: rogatka.

N.

nácyńe: narzędzie.
nadać śe: o bydlęciu, które się przedtym źle chowało.
nadajać śe: pysznić się.
nádowek: dolna część koszuli kobiecéj.
nágętek, roślina o żółtym kwiecie.
nálepa: ognisko.
náleżny: 1) znaleziony np. ṕińǫdze náleżne: pieniądze znalezione, 2) datek za znalezienie i oddanie czegoś np. dám ći náleżne: dam ci nagrodę za to, żeś znalazł i oddał.
namuw: namulenie.
nárǫcko, ręka od dłoni po łokieć.
návalńica: wielki, nagły, gruby dészcz.
ńelusy: nieruchawy.
ńepili: obcy.
ńepeć: nieodm. niebezpieczeństwo.
ńezdara: niedołęga.
ńezguwa: nie zdatny do niczego.
ńikwy: mały, lichy.
ńiśćićel: niszczyciel.

O.

„öbwaṕić kogo za noǵi: chwycić kogoś za nogi prosząc go o coś.

uöbraźić: 1) rozgniewać kogoś, 2) uöbrazić bydle: uderzyć gdzie w słabe miejsce tak niezręcznie, że bydle wyda płód przed czasem.
uöbraza: rozgniewanie kogoś.
uöcydzarka: narzędzie do odlewania wody z ugotowanych ziemniaków.
uöcydzać: odlewać wodę ocydzarką z ugotowanych ziemniaków.
v uöcyḿeńu: w okamgnieniu.
uödḿeńec: wyrodek.
uödmádzać śe: nie chcieć tego co dają.
na uödv́ecéř: na popołudnie.
uögavy: który stopy zwraca między nogi, a nie od siebie w pole.
uönycka: szmata używana zamiast skarpetki.
puö uömacku: w ciemności.
uöpsargańec: przezwisko.
uöpacńák: który robi wszystko na opak.
uösfyrlać: przy gotowaniu záćérḱi rozmieszać mąkę rogalką na gorącéj wodzie.
uötroćiny: okruszyny z chleba.
uöstav́ić: zostawić.
uöstáć: zostać.
uözbuxańec: rozpustny chłopak.

P.

paceśny: o płótnie, gruby.
páleń f. na páleńi: dwa drzewa równolegle, obok siebie biegnące w jizbie dymnéj, pod powałą; służą do suszenia drzewa, lnu, owoców.
paśći: łapka na myszy i sżczury.
paja: pysk.

pašny: tłusty.
patřy še komu: należy się komu.
pazury: paznokcie.
paskustfuö: choroba członka wstydliwego.
paskudy: śmieci, jaḱeś paskudy som v záćérce.
paskudny: brzydki,
paskuda: złodziéj.
paskudźić: brać coś ukradkiem.
spaskudźić coś: powalać coś.
ṕeconka: pieczeń.
pęcák: jęczmień otłuczony w stępce.
ṕitfać: złym nożem coś długo rznąć.
placek: podługowaty chléb, pieczony w popiele lub na blasze. Jest dwojaki: kfašny i swotḱi, kfašny jest dwa lub trzy razy wyższy od swotkiego. Kfašny piecze się na kwasie, swotḱi wprost na wodzie.
zješ placek: znaczy przewrócić się.
plaski: płaski.
plascyzna: płaszczyzna.
pluta: drobny dészcz.
pwakta: prześcieradło.
puödoleć: podołać; podoli, podoláw.
puögrótka: ziemia wysoko usypana około ścian domu.
puömřéć: umrzeć.
puömstovać: źle komu życzyć za wyrządzoną sobie krzywdę.
puöno: podobno.
puöstávać: stawać często.
puötřebny: będący w potrzebie.
puötstány: podstały np. mléko.
puövǫska: płótno do cedzenia mléka.

p$_u$özv$_u$öleństf$_u$ö: pozwolenie.
p$_u$ösmářcać śe: poskurczać się, o skórze na ciele ludzkim.
p$_u$örozspyrćovać, p$_u$örospyrćovany: o przedmiotach okrągłych, które z głównéj kupy zostały porozrzucane np. jak tés t$_u$ö źimńáḱi p$_u$örospyrćovane.
c$_u$ö prave: co dosyć.
prośná śf’ińa: która ma mieć prosięta.
p$_u$ö próżńicy: daremnie, na próżno.
prácny, t$_u$ö jes bardzo prácne: wymaga dużo pracy.
přećivny: grymaśny, kapryśny.
předn$_u$övek: czas przed żniwami.
na předáj: na sprzedaż.
přepadlisty: który dużo i często jé, a mimo to jest chudym.
přev$_u$ödźić: wyrzucać komu, że źle coś zrobił.
přypaḿętovać sob́e: przypominać sobie.
přy$_u$ödźeva: ub́ór.
přyćeś: najniższa belka domu.
psota: dészcz drobny, przez dłuższy czas padający.
psoćić: padać, o drobnym deszczu.
pukřynek: mała skrzyneczka w skrzyni, umieszczona na jednéj ze ścian tuż pod wiekiem.
pustaćina: pustkowie.

R.

rajić komuś: polecić komuś kogoś np. sługę.
řomńe: dosyć wiele.
ryktyk: rzeczywiśće.
rydzovy kapelusz: ryżowy kapelusz.
řesutk$_u$ö: rzeszotko.

S.

safarńa: wielka skrzynia z desek na zboże.

scepiny: kawałki drzewa, z jakich się siąg składa.

scycka: ślina w ustach; na widok jedzących osób, nas scycka zbirá jag uuńi jedzo.

sfařyć śe: kłócić się.

sk„öślavić coś: krzywo coś zrobić, np. sk„öślaviwaś tak t„ö pwótno, křywoś skrajała.

skřyzáwka: cienki kamień, używany na trotoary i pokrywki do garnków.

skrony, skroś: z powodu, z gen.

sk„övrożny: zgrabny, ładny, ruchliwy.

skravek: kawałek jakiejkolwiek materyji w kształcie tasiemki.

swota: drobny dészcz.

swuxy: wieści.

swusny: duży.

smágwavy: śniady.

smędrák, przezwisko.

smaty: bielizna.

smyrnǫć czemś: rzucić czemś np. kamieniem.

somśek: skrzynia na zboże, zrobiona z gontów.

somśecek: mały somśek.

spenetrovać: zbadać.

splotka: tasiemka do zaplatania warkoczy.

spory: dosyć duży.

sp„öńica, spodnica.

spřycny: lubiący się kłócić.

stavarka: ziemia wydobyta ze stawu, po spuszczeniu wody służy za nawóz.

strava: wikt.

štrof: zwrotka w wierszach.

styrkać: dzwonić, w co np. styrkać we dzwonek.

suć: sypać.

ścislivy: oszczędny.
śćárać: powalać.
śf'ińář, przezwisko.
śf'inkář: ten co miśkuje świnie.
śfarny: ładny.
ślak: apopleksyja, b„ödejće ślak traf'uw.
ślaban: rogatka.
śpas: żart.
śtrof: kara pieniężna.
śturxać: popychać.
śóstka: moneta dziesięciocętowa.

T.

talorek: mały talerz.
tedańsy: rówieśnik.
trośi: rogi kapoty u dołu.
trocek: tasiemka u fartucha lub zapaski.
třyńák: naczynie do przesiewania zboża.
tylovy: tak długi.
tyrceć: hałasować.

U.

umarty: umarły.
na uřǫd coś zrobić: zrobić coś według umowy.
urv́iś: łobuz.
urǫgać śe: obrażać się prędko o byle co.
urǫglivy: obraźliwy.
uswuxnǫć: być posłusznym.
uvalić kogo: uderzyć.

V.

vářńik: garnek wielki do gotowania i na mléko.

vářtfa: na boisku leżące zboże (ziarna) niewyczyszczone.

v́exeć: garść słomy, którą się kładzie w zimie do bóta, aby było ciepło.

v́inófka: beczka z wina.

vřyć na kogo: wygadywać na kogo, być dla kogo nienawistnym.

fśćub́ić śe, fściupsḱi: wszędzie się wkręcić, wleść, ciekawy.

fśosḱi: wiejski.

vycub́ić: vytargać za włosy.

vygvarny: przebierający w stroju.

vyrypać kogo: wybić kogo.

vyscéřać śe: wyśmiewać się.

vyscyńić coś: wystawić coś np. głowę.

vytyrm$_{u}$öśić: wygnieść.

vyzdradźić: zdradzić.

Z.

zabácyć, zapomnieć.

záćérka: jedna z głównych potraw na wsi. Gotuje się albo na wodzie, albo na słodkim mléku. Na wodzie gotowana może być dwojaka: albo mąkę sypie się wprost na gorącą wodę i miesza się rogalką, albo téż z mąki robią się najpierw drobne kluseczki, i te dopiero sypią się do gorącéj wody. Ostatnia nazywa się śćéraná. Jé się z mlékiem słodkim lub kwaśnem. Śćéraná musi być z mąki pszenicznéj, nieścierana może być owśaná, żytná, jęcḿenná, pšeńicna. Śćéraná jest lepsza. Jé się ją albo jałową, albo ze słodkim

mlėkiem. Jeżeli się gotuje záćérka na mléku, to nie może być inna, tylko śćéraná.

W czasie kopania ziemniaków gotują także záćérkę z nadgnitych ziemniaków. Ziemniaki te skrobią, trą, gnietą w sérnym worku albo w jakim kawałku płótna, tj. wygniatają wodę, mieszają z rąką, i rzucają do wrzącéj wody. Ziemniaczana záćérka, musi się o wiele dłużéj gotować, aniżeli z mąki. Jé się ją ze słodkim mlėkiem.

zagawusyć: zagłuszyć.

zavdy: zawsze.

zatracony: przeklęty.

zaźryć: zajrzeć.

zbytńik: ten, co wiele dokazuje, broji.

zelzéć, nalzéć: zwolnieć, ustać, o dészczu.

zekucýjá, executio.

zgrapćeć: stwardnąć od zimna.

zgřebny: o grubym płótnie.

zvydřeć śe na cém: zakosztowawszy czegoś, wciąż tego pragnąć np. jakich potraw.